Serie de autor

FICTION CONNECTION

Primul sânge

AMÉLIE NOTHOMB

Prix Renaudot 2021

TREI

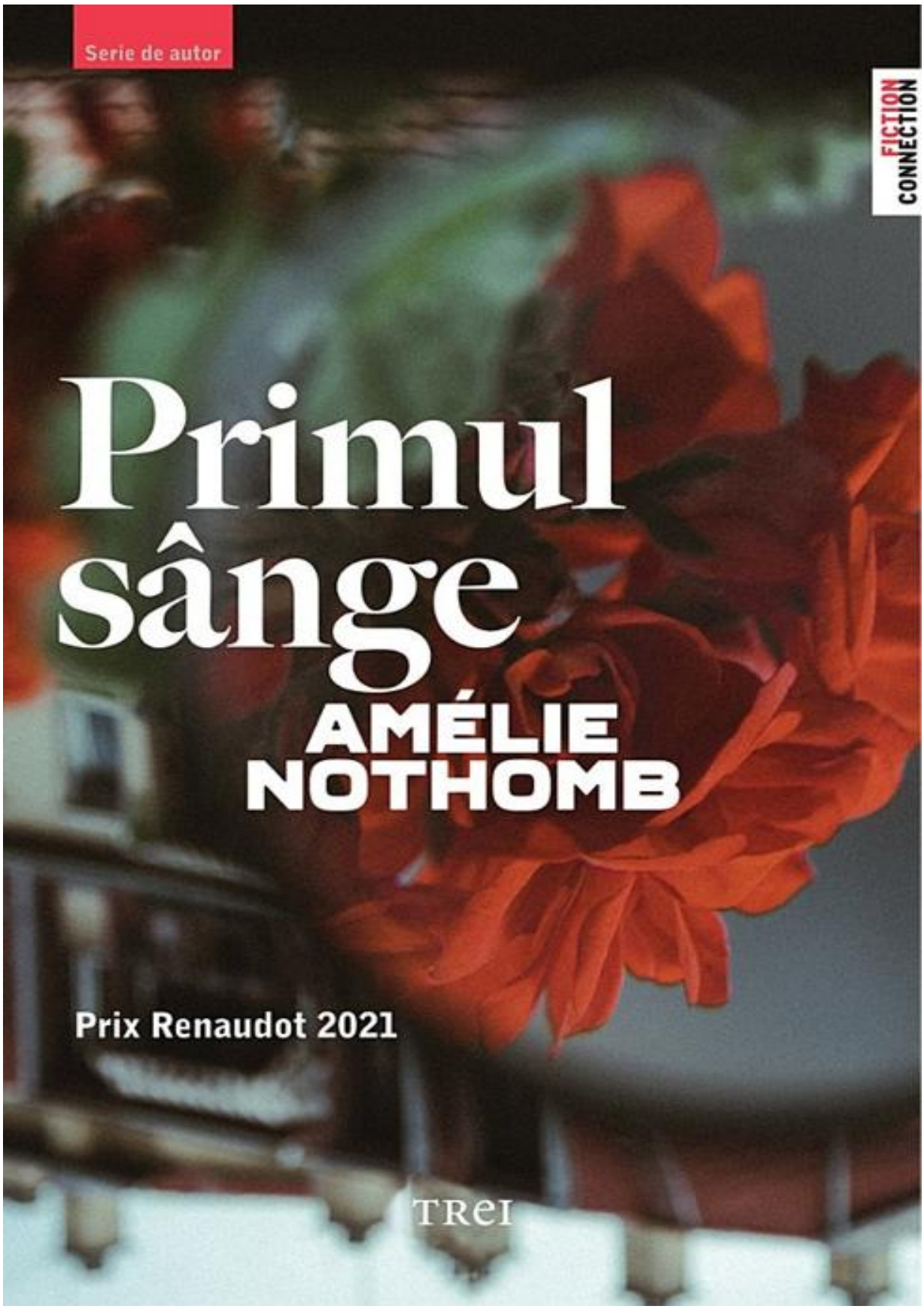
Serie de autor
FICTION CONNECTION
Primul sânge
AMÉLIE NOTHOMB
Prix Renaudot 2021
TREI

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Amélie Nothomb

Primul sânge

Traducere din limba franceză de
Claudiu Constantinescu

3
TREI

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare: Ana-Maria Tamaș

Design copertă: Faber Studio
Foto copertă: © Dina Issam/EyeEm/Getty Images

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Eugenia Ursu

Corectură:
Irina Botezatu
Oana Apostolescu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Editura Trei SRL.

Copyright © Éditions Albin Michel, Paris 2021

Titlul original: Premier Sang

Autor: Amélie Nothomb

Copyright © Editura Trei, 2022 pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-1349-1

ISBN (epub): 9786064016546

Tatăl meu e un copil mare
pe care l-am avut când eram mic.
SACHA GUITRY

Sunt condus în fața plutonului de execuție. Timpul se dilată, fiecare secundă ține cu un secol mai mult decât cea de dinainte. Am douăzeci și opt de ani.

În fața mea, moartea are chipul celor doisprezece executanți. Regula impune ca una dintre armele distribuite să fie încărcată cu gloanțe oarbe. În felul acesta, fiecare poate socoti că nu e vinovat de crima ce urmează a fi comisă. Mă îndoiesc că obiceiul ăsta a fost respectat și astăzi. Niciunul dintre oamenii aceștia nu pare să aibă nevoia vreunei șanse de dezvinovățire.

Cu douăzeci de minute mai devreme, când mi-am auzit strigat numele, am știut pe loc despre ce e vorba. Și jur că am oftat ușurat. De vreme ce au de gând să mă omoare, la ce bun să mai vorbesc? De patru luni tot negociez să fim lăsați în viață, de patru luni spun vrute și nevrute ca să ni se mai amâne moartea. Cine o să-i mai apere acum pe ceilalți ostatici? Nu știu și sunt foarte îngrijorat din pricina asta, dar o parte din mine și-a găsit liniștea: voi putea în sfârșit să tac.

În camion, în timp ce eram dus la monument, am privit în jur și am început să-mi dau seama de frumusețea lumii. Păcat că trebuie să părăsesc această splendoare. Păcat, mai ales că mi-au trebuit douăzeci și opt de ani de existență ca să ating o astfel de intensitate afectivă.

Apoi am fost dat jos din camion, iar contactul cu țărâna m-a încântat: un pământ atât de primitor și de gingaș, cum să nu-ți placă? Ce planetă minunată! Simțeam că o pot iubi din toată inima! E cam târziu însă și pentru asta. De bine, de rău, mă pot totuși consola cu gândul că în câteva minute corpul meu va fi abandonat aici neîngropat.

E amiază, soarele desenează un disc de lumină aprigă, aerul distilează parfumuri năucitoare de vegetație, sunt tânăr și sănătos tun, ar fi o prostie să mor, nu acum. Sper să nu se rostească cine știe ce cuvinte memorabile, visez la tăcerea deplină. Detunătura

împușcăturilor care mă vor ciurui o să-i displacă teribil auzului meu.

Când te gândești că l-am invidiat pe Dostoievski pentru experiența plutonului de execuție! E rândul meu acum să simt revolta ființei mele intime. Nu, refuz nedreptatea morții, cer o clipă în plus, fiecare moment este atât de intens, doar să savurez scurgerea secundelor și simt că plutesc.

Cei doisprezece bărbați își îndreaptă armele înspre mine. Oare chiar îmi văd viața trecându-mi prin fața ochilor? Singurul lucru pe care-l simt este o teribilă revoltă: sunt viu. Fiecare clipă este divizibilă la infinit, moartea nu mă va putea ajunge din urmă, mă scufund în miezul tare al prezentului.

Prezentul a început în urmă cu douăzeci și opt de ani. După bâlbâielile conștientizării propriei existențe, îmi dau seama de bucuria mea insolită de a ființa.

Insolită întrucât insolentă: în jurul meu domnea tristețea. Aveam opt luni când tata a murit într-un accident produs în cursul unei acțiuni de deminare. S-ar zice că muritul e o tradiție de familie.

Tatăl meu era militar, avea douăzeci și cinci de ani. În ziua aceea, probabil că învăța cum se deminează. Exercițiul s-a terminat rapid: din greșeală, fusese amplasată o mină adevărată în locul celei false. Tata a murit la începutul lui 1937.

Cu doi ani înainte, se căsătorise cu Claude, mama mea. A fost o mare iubire, trăită așa cum se conviețuia în acea Belgie a clasei înstărite care amintea atât de bine de secolul al XIX-lea: cu discreție și demnitate. Fotografiile arată un cuplu tânăr plimbându-se călare prin pădure. Părinții mei sunt foarte

eleganți, frumoși și zvelți, și se iubesc. Parcă ar fi niște personaje ale lui Barbey d'Aurevilly.

Ce mă uimește în aceste fotografii este aerul fericit al mamei. Niciodată n-am văzut-o așa. Albumul cu poze de la nunta lor se termină cu niște imagini de la o înmormântare. În mod evident, intenționase să scrie legendele fotografiilor mai târziu, când ar fi avut un pic de timp. Până la urmă, n-a mai avut chef s-o facă. Viața ei de soție desăvârșită a durat doar doi ani.

La douăzeci și cinci de ani, a luat morga unei văduve. Nu a mai renunțat niciodată la această mască. Până și zâmbetul i-a încremenit. Asprimea a pus stăpânire pe chipul ei și i-a răpit tinerețea.

Cei din jur i-au spus:

— Cel puțin, aveți mângâierea unui copil.

Ea și-a întors capul către leagăn și a văzut un bebeluș drăgălaș și fericit. Voioșia aceea o deprima.

Totuși, mă iubise când m-am născut. Primul ei copil era un băiat: fusese felicitată. Acum, știa că nu eram primul, ci singurul ei copil. Gândul că trebuia să-și înlocuiască iubirea pentru soț cu iubirea pentru un copil o revolta. Nimeni, bineînțeles, nu-i ceruse așa ceva, și cu atât mai puțin în asemenea termeni. Numai că ea așa a înțeles că stăteau lucrurile.

Tatăl lui Claude era general. Acestuia i s-a părut întru totul acceptabilă moartea ginerelui. N-a avut nimic de comentat. Marea Mută[1] găsise în el marele său mut.

Mama lui Claude era o femeie blândă și delicată. Soarta fiicei sale o înspăimânta.

— Vorbește cu mine, draga mea, varsă-ți amarul.

— Încetează, mamă. Lasă-mă să sufăr.

— Suferă, suferă cât vrei. După o vreme o să-ți treacă. Și apoi o să te recăsătorești.

— Taci din gură! Niciodată, auzi, niciodată n-o să mă recăsătoresc. André era bărbatul vieții mele.

— Bineînțeles. Dar acum îl ai pe Patrick.

— Ce aiurea e să-mi spui așa ceva!

— Îți iubești fiul, nu?

— Da, îl iubesc. Dar eu vreau îmbrățișarea soțului meu, privirea lui. Vreau glasul lui, cuvintele lui.

— Vrei să te întorci acasă?

— Nu. Vreau să trăiesc în apartamentul meu de femeie măritată.

— Ce-ai zice să mi-l lași mie pe Patrick o vreme?

Claude a ridicat din umeri, semn că era de acord.

Bunica mea, foarte mulțumită, m-a luat cu ea. Femeia aceea, care avea o fată și doi băieți adulți, s-a bucurat de așa un noroc chior: avea din nou un copilaș.

— Micuțul meu Patrick, ce drăguț ești, ce băiețel adorabil!

Mi-a lăsat părul să-mi crească și m-a îmbrăcat în costume de catifea neagră sau albastră, cu gulere din dantelă de Bruges. Purtam ciorapi de mătase și botine cu nasturi. Mă lua mereu în brațe și-mi arăta imaginea mea din oglindă:

— Ai mai văzut vreodată un copil așa de frumos ca tine?

Mă privea cu atâta adorație, încât chiar mă credeam frumos.

— Ai văzut ce gene lungi ca de actriță, ce ochi albaștri, ce piele albă, ce gură splendidă, ce păr negru ai? Frumos ca o cadră.

Ideea asta i s-a fixat în minte. Și-a invitat fiica la o sesiune de pozat împreună cu mine, dinaintea unui pictor celebru din Bruxelles. Claude a refuzat. Mama ei a știut că avea să cedeze.

Maică-mea a plonjat apoi în viața mondenă. Nu-i plăceau petrecerile, dar nu se gândea că ar fi trebuit să-i placă ceea ce făcea. Femeia aceea tânără purta un doliu de o eleganță tulburătoare în fața unor spectatori capabili să-l înțeleagă și să-l

privească așa cum ea își dorea. Era îndeajuns pentru năzuințele sale.

Dimineața, se trezea cu gândul: „Ce-o să port oare diseară?“ Întrebarea aceea îi umplea viața. Își petrecea după-amiezile pe la marii croitori, încântată că avea să îmbrace o atât de nobilă disperare. Pe trupul ei înalt și zvelt, rochiile și taioarele veneau perfect.

Zâmbetul încremenit al lui Claude a apărut în mai toate fotografiile de la petrecerile elitei belgiene, începând cu anul 1937. O invitau peste tot, cu sentimentul că prezența ei garanta ținuta potrivită, bunul-gust al recepției.

Bărbații știau că nu era niciun pericol dacă-i făceau curte: ea oricum n-avea să cedeze. Din acest motiv o curtau. Era o ocupație plăcută.

O iubeam pe mama cu o iubire disperată. O vedeam puțin. În fiecare duminică, la amiază, venea la părinții ei să ia prânzul. Eu ridicam privirea spre femeia aceea splendidă și fugeam spre ea cu brațele deschise. Avea un mod aparte de a evita îmbrățișarea, întinzând mâinile spre mine în așa fel încât să nu mă ridice în brațe. Oare se temea să nu-și strice frumusețe de toaletă? Apoi, cu un zâmbet crispat, îmi spunea:

— Bună ziua, Paddy.

Era moda englezismelor.

Mă măsura din cap până-n picioare cu o dezamăgire amabilă pe care nu reușeam s-o descifrez. Cum aș fi putut să-nțeleg că, de fiecare dată, ea spera să-și întâlnească soțul?

La masă, mama mânca foarte puțin și foarte repede. Trebuia să scape cât mai rapid de datoria de a duce mâncarea la gură. Apoi, scotea din poșeta de pânză brodată un superb etui cu țigarete și fuma. Tatăl ei o fulgera cu privirea: o femeie nu trebuia să fumeze. Ea întorcea ochii în altă parte, cu o mișcare

dispreţuitoare pe care şi-o imagina discretă. Dacă ar fi putut vorbi, ar fi spus: „Sunt o femeie nefericită. Cel puţin asta îmi dă dreptul să fumez!“

— Ei, draga mea Claude, ia zi, îi spunea bunica.

Mama povestea atunci despre petrecerea de la Untel, despre conversaţia foarte interesantă avută cu Mary, despre divorţul foarte probabil al lui Teddy şi Anny, despre croitorul puţin cam trăsnit al lui Katherine — pronunţa englezeşte toate numele acelea, iar părinţilor ei le spunea Mommy şi Daddy. Îi părea rău că nu există un „diminutiv frumos englezit“ şi pentru numele ei.

Vorbea repede, abia articulând cuvintele şi accentuând toate t-urile, convinsă că aşa pronunţă englezii:

— Mă duc la un ceai la Tatiana. Vezi tu, nu e chiar aşa de depresivă cum pretinde.

— Ce-ar fi să-l iei cu tine şi pe Patrick?

— Nici să nu te gândeşti, Mommy, s-ar plictisi de moarte.

— Ba nu, mamă, mi-ar plăcea tare mult să vin cu tine.

— Nu insista, scumpule, n-o să mai fie şi alţi copii.

— Sunt obişnuit să nu fie şi alţi copii.

Ea ofta ridicând puţin bărbia. Mă omora expresia aia: pricepeam că, din punctul de vedere al acelei femei sublime şi inaccesibile, făcusem o gafă.

Bunica simţea că sufăr.

— Duceţi-vă să vă plimbaţi împreună prin parc, micuţul are nevoie de aer.

— Aer, aer, toată ziua, bună ziua aer!

De câte ori am auzit-o oare pe maică-mea zicând asta? Găsea absurde toate aceste consideraţii igienice asupra necesităţii de a te aerisi. Respiratul i se părea supraapreciat.

Când pleca, rămâneam pe cât de trist, pe atât de uşurat. Ce mă mâhnea cel mai tare era că, din câte îmi dădeam seama, şi ea încerca acelaşi dublu sentiment ca şi mine. Claude mă săruta pe

obraji, îmi arunca o privire îndurerată și dispărea în mare grabă. Pantofii ei cu toc scoteau, îndepărtându-se, un țăcănit divin care mă îmbolnăvea de iubire.

La Grande Muette (Marea Mută) — așa a început să fie supranumită Armata, în perioada celei de-a III-a Republici franceze, când numeroșii recruți trebuiau să accepte, fără să crâcnească, lipsirea de drepturi cetățenești la care erau supuși. (*N.t.*)

Făceam patru ani. Era vreme de război. Știam că e o chestie serioasă.

— Ce vrei de ziua ta? m-a întrebat bunica.

Habar n-aveam ce mi-aș fi putut dori.

— Dacă n-ai nicio idee, îți propun să pozezi în brațele mamei tale pentru cel mai bun portretist din Bruxelles. O să vă picteze pe amândoi, va trebui să stai cuminte, fiindcă o să dureze ceva timp.

Singurul lucru pe care l-am înțeles din toată poliloghia a fost: „în brațele mamei tale". Am acceptat entuziasmat.

Claude s-a arătat mai puțin încântată când mama ei a invitat-o să pozeze. De astă dată însă, nu s-a mai eschivat, întrucât pictorul în chestiune era apreciat în lumea bună.

Mama și-a făcut apariția în ziua respectivă, îmbrăcată într-o rochie extrem de elegantă și decoltată, cu o dantelărie de o

discreție amăgitoare. Pictorul, domnul Verstraeten, a privit-o cu o încântare care m-a umplut de mândrie. Pe mine bunica mă îmbrăcase într-un costum de catifea neagră, cu un guler mare de dantelă albă.

Domnul Verstraeten a rugat-o pe Claude să se așeze într-un fotoliu și a fost fermecat de eleganța indiscutabilă a acelei posturi. Știa că trebuia să mă integreze și pe mine în portret și părea să regrete nespus acest lucru.

— Am putea-o așeza pe domnișoară pe genunchii dumneavoastră, sprijinită cu spatele de brațul fotoliului, a propus el.

— E băiețel, a zis mama.

Detaliul acesta nu-l prea interesa pe pictor, care m-a plasat ca pe un accesoriu în poala maică-mii, fericit că nu ocupam prea mult spațiu.

— Ați putea, vă rog, doamnă, să vă puneți mâinile în jurul copilului? Sunt atât de frumoase.

Ușoara atingere a mâinilor mamei îmi stârnea o plăcere difuză. Pozatul a durat o eternitate și a fost reluat mai multe după-amiezi la rând. De fiecare dată când simțeam sub mine trupul colțuros al mamei, vibram.

— Ce cuminte e copilul dumneavoastră! a spus pictorul ca s-o flateze pe Claude.

Mama s-a abținut să-i răspundă că ea n-avea niciun merit în privința asta. Pentru prima dată, îi dădeam un motiv de mândrie: eram mai fericit ca un rege.

Nu ni s-a permis să vedem tabloul decât după ce a fost terminat. Am descoperit acolo o minunăție care nu semăna mai deloc cu noi. Înainte de-a mă uita la el, am privit iscoditor fața maică-mii, ca să știu dacă putea să-mi placă. Mama avea o figură uluită: pictorul o reprezentase într-o stare de așteptare amoroasă,

ștergându-i asprimea de pe chip și înlocuind-o cu o blândețe binevoitoare. Într-o poziție maiestuoasă, femeia din tablou părea ducesa de Guermantes în anii tinereții, întâmpinând un oaspete de soi și ținând în poală, ca pe un iepure de rasă, un mic îngeraș de sex incert, grațios și visător.

Domnul Verstraeten a întrebat-o pe mama cum i se pare, iar ea a luat imediat o mină dezaprobatoare:

— Ai zice că nu suntem noi.

— Eu am pictat ceea ce am văzut, doamnă.

— Și unde ați văzut că fiul meu are șapte-opt ani?

Într-adevăr, păream mai mare ca vârstă în tablou. Artistul a scos atunci această enormitate:

— Voiam ca portretul să fie atemporal.

Erau o grămadă de argumente logice cu care se putea răspunde. Mama însă s-a mulțumit să conchidă astfel:

— În fine, e foarte șic. Vă mulțumim, domnule.

Pictorul a înțeles că tocmai fusese concediat și a plecat, nu înainte de a i se fi achitat o avere.

Bunica a venit și a strigat:

— În viața mea n-am văzut un portret atât de minunat! a exclamat ea.

— Haide, Mommy, nu exagera.

— Și tu, Patrick, ce părere ai?

Mi-am luat inima în dinți și am îndrăznit s-o contrazic pe mama.

— Îmi place, e foarte frumos.

— Evident, a spus Claude, e pe gustul unui copil, cu toate culorile astea de *peach and cream*.

Nu înțelegeam limba pe care o vorbea, dar nici n-am dat înapoi.

— E cadoul de ziua ta, dragul meu, a zis bucuroasă bunica. O să-l punem la tine în cameră.

— Un Verstraeten lângă patul unui copil de patru ani! s-a ofuscat Claude.

— Vrei să-l iei la tine? a întrebat-o bunica.

Cuvintele ei au transmis o ambiguitate pe care probabil că numai eu am sesizat-o: era vorba oare de tablou sau de mine? Răspunsul a fost încă și mai dureros:

— Dacă-ți spun că nu-mi place!

Bunica n-a știut niciodată cât bine mi-a făcut că a adăugat acest comentariu ce a spulberat orice *malentendu*:

— Draga mea, îți amintesc că e vorba de cel mai bun portretist din Bruxelles.

— Dacă ar fi un Greuze, atunci aș avea voie să nu-mi placă. Hai că e șase după-amiaza, trebuie să ajung undeva.

Ne-a îmbrățișat în grabă și a plecat. Bunica și cu mine am mai stat o vreme să admirăm opera de artă, într-un elan de complicitate ce izvora din adâncul inimilor noastre. De atunci, niciodată un alt tablou nu mi-a mai inspirat atâta bucurie. Doamna înfățișată acolo era mama mea așa cum o visam eu: fericită, vioaie, de o frumusețe spiritualizată, radioasă și, mai presus de orice, mă ținea cu duioșie în poală.

Bunica a comandat o ramă pretențioasă aurie care m-a încântat, iar imensul portret a fost pus în camera mea în fața patului. Astfel, noaptea, adormeam contemplând o icoană maternă din ce în ce mai închipuită.

După aceea, m-am întrebat adeseori de ce mama spunea că nu-i place tabloul, când eu văzusem clar că-l apreciase de la prima privire. Bineînțeles, atitudinea aceea putea fi interpretată într-un mod banal: Claude n-ar fi riscat să prețuiască o operă a cărei valoare nu fusese garantată de un cunoscător; în asemenea cazuri, e mai greu să treci drept naivă dacă nu-ți place, decât

dacă-ți place. Eu însă bănuiesc un motiv mai profund: ceea ce văzuse ea în acel portret era o femeie îngăduitoare. Și, într-adevăr, în timpul pozatului, între ea și pictor se născuse un fel de vrajă. Gândul că Claude ar fi putut să fie surprinsă, ca să zic așa, în flagrant delict de seducere a unui bărbat care nu era defunctul ei soț, o făcea să se rușineze. Ura față de Verstraeten echivala cu tăgăduirea acelei distanțări de soțul ei, pe care ea o socotea nedemnă.

N-am ajuns să fiu niciodată cineva al cărui gust artistic să conteze. Pur și simplu, îmi place tabloul ăsta și l-am luat cu mine peste tot pe unde am locuit. Oamenii văd în el un portret de secol nouăsprezece și îi înțeleg. Când le spun cine sunt acea mamă și acel copil, toți rămân cu gura căscată. Le e greu să mă recunoască în pajul acela mititel. Concluzia e de fiecare dată aceeași: „Ce frumoasă era mama dumitale!“ Și recunosc că această apreciere mă copleșește, la fel ca imaginea acelei fericiri care n-a existat decât preț de o sesiune de pozat.

Încet-încet, mi-am dat seama că reprezentarea lui Claude funcționa mai bine ca ea. Pictorul nu doar că o înfrumusețase, o făcuse în primul rând mai prezentă: prin felul în care o înfățișase, făcuse ca trupul și sufletul ei să se afle în același loc, iar această rară coincidență îi conferea mamei mele o forță extraordinară.

Mama nu mai era acea femeie pe care o știam, era cea din tablou.

Spre deosebire de toți ceilalți, bunicul a observat că ceva nu era în regulă.

— Copilul ăsta stă numai printre bătrâni. Hai să-l dăm la grădiniță.

Era una lângă piața Jamblinne de Meux. Bunica m-a luat de mână și m-a dus acolo vorbindu-mi duios, ca pentru a-mi alunga suspiciunile, ceea ce mi le-a sporit înzecit.

Am fost uimit să descopăr că existau și alți copii. Întâmplarea a făcut să nimeresc într-o clasă de fete. Asta m-a liniștit: unicitatea îmi era restabilită.

Fetițele m-au plăcut. Au declarat că, spre deosebire de ceilalți băieți, eram drăguț și prietenos. M-am bucurat s-aud asta. Împreună cu ele, am învățat să mă joc cu păpușile și să sar coarda.

Bunicului i-au trebuit mai bine de doi ani ca să-și dea seama că grădinița nu mă făcea mai bărbat. Atunci, i-a vorbit fiicei sale așa:

— Fiul tău are șase ani, va trebui să meargă la școală. Și nu e pregătit.

— De ce zici asta, Daddy? Știe deja alfabetul.

— Nu te face că nu vezi, e prea moale. Draga mea, nu există decât o singură soluție: trebuie să-l trimitem la familia Nothomb.

Mama s-a albit la față.

— Vai, săracul!

— Îți amintesc că ai fost măritată cu un Nothomb.

— Am fost soția singurului Nothomb care nu era un sălbatic.

— Ai fost căsătorită cu militarul familiei, avea o prestanță extraordinară. Vezi bine însă că Patrick are nevoie de un pic de mână forte, lucru pe care mama ta nu i-l poate insufla. Copilul ăsta e prea molâu, trebuie făcut ceva cu el.

— Da, dar de aici și până la a-l trimite la familia Nothomb…

Bunicul nu era omul care să renunțe la planurile lui. I-a anunțat pe Nothombi de sosirea mea iminentă.

Eram plin de nerăbdare: aveam să aflu în sfârșit cine erau sălbaticii al căror nume îl purtam.

— Mama, vii și tu cu mine?

— Nu pot să merg la Pont d'Oye, amintirile legate de acel loc m-ar răscoli prea tare.

Bunica a început să plângă.

— Sărăcuțul de tine, mi-e și frică să mă gândesc la ce te-așteaptă acolo.

Unde mă trimiteau?

Cu inima strânsă, bunica mi-a întrerupt suita de vocale lungi, englezite.

— Arăți ca un băiat mare acum, a zis ea cu o bucurie silită.

Mi-a umplut valiza, nu doar cu haine, ci și cu pachete de biscuiți, pliculețe cu cacao de pus în lapte și cu fel de fel de bunătăți.

— O să mergem împreună cu trenul până la Pont d'Oye, a spus ea.

— Nici vorbă, a intervenit bunicul. Îl duc eu.

— Ce e Pont d'Oye? am întrebat eu.

— E castelul din Ardeni unde locuiește familia Nothomb.

Un castel: brusc, eram de zece ori mai nerăbdător să ajung acolo. Mi-am imaginat un șanț adânc plin cu apă și o punte mobilă.

Pe 1 iulie, bunicul și cu mine am luat trenul de la gara din cartierul Léopold. Era nevoie de patru ore ca să ajungem de la Bruxelles la Arlon. Bunicul își pusese ținuta de general, iar eu, costumul de marinar. Așezat la fereastră, vedeam defilând un peisaj tot mai sălbatic. De la Jemelle a început uriașa pădure a Ardenilor, a cărei splendoare m-a lăsat cu gura căscată.

Bunicul își luase o figură încruntată. Nu înțelegeam că își făcea pur și simplu datoria și că urma să trăiesc o inițiere.

În minuscula gară din Habay-la-Neuve ne aștepta o șaretă trasă de doi cai, condusă de omul bun la toate al familiei Nothomb, care se numea Ursmar. Nu mai puteam de bucurie că aveam să parcurgem astfel cei șase kilometri care ne despărțeau de Pont d'Oye. Bunicul afișa de-acum o figură crâncenă.

În depărtare, am văzut ițindu-se din pădure un turn. Pont d'Oye mai mult m-a mirat decât m-a dezamăgit. Văzut din acel punct, părea construit într-o vale; pe măsură ce te apropiai,

descopereai că e înălțat pe un promontoriu. În orice caz, nu semăna deloc cu un castel întărit; mai degrabă i s-ar fi putut spune castel slăbit. Acel elegant edificiu de secol șaptesprezece cunoscuse zile mai bune. Farmecul său, oferit mai ales de amplasament, alcătuit din de codrii înalți și lacul întins la picioare, răspândea decrepitudine. Ce îl salva era culoarea zidurilor — un portocaliu de acuarelă care, sub razele soarelui, căpăta nuanțe de ocru-roz și piersică.

Poarta uriașă era cu totul impresionantă. De cum am trecut de ea, am rămas ca trăsnit: Pont d'Oye se dovedea un loc unde te puteai simți foarte bine, cu fațada aceea plină de ferestre, cu o grădină înțesată de trandafiri sălbatici și cu acea alee de pietriș la capătul căreia ne aștepta un domn cu înfățișare de mare senior.

— Iată-l pe baron, a șoptit bunicul.

Tonul lui era încărcat de ironie. Baronul a venit în întâmpinarea noastră, scoțând numai exclamații de încântare:

— Dragul meu general, ce surpriză! Dacă știam, trimiteam mașina să te ia de la Bruxelles.

— Bună ziua, Pierre. De când ai dumneata mașină?

— Nu mai știu, dragul meu prieten, a răspuns bărbatul acela impunător, încremenind în fața mea de parcă abia atunci îmi remarcase prezența. Copil frumos ca un luceafăr, tu ești Patrick, primul meu nepot, fiul întâiului meu născut, cel atât de devreme secerat de moarte.

Și-a înfipt privirea-i semeață în străfundul ochilor mei.

— Să știi, Patrick, că fiind primul fiu al primului meu fiu, ești menit să devii capul acestei familii. Într-o bună zi, ai să domnești peste acest castel.

Ceea ce-mi spunea era la fel de aiuritor ca și felul în care vorbea. Eram deopotrivă terifiat și sedus.

Bunicul nu-mi împărtășea deloc admirația:

— Acum că am făcut prezentările, eu o să plec, Pierre. O să mă ducă Ursmar la gară.
— Nici să nu te gândești, generale!
— N-o să stea trenul după mine. La revedere, Patrick, o să vin să te iau pe 31 august. Vacanță plăcută!

În vreme ce militarul se îndepărta, Pierre Nothomb m-a întrebat cum o să-i spun.
— Tataie, i-am zis eu.
— Perfect. Atunci o să-mi zici tataie.
— Bunicul a zis că sunteți baron.
— Așa este. Când eu o să mor, și tu o să fii baron.
— Ce înseamnă asta?
— Cum să-ți explic eu? Un baron e cineva așa ca mine.

Am dat din cap că înțeleg.
— Și mamaia unde e?
— Femeia aceea venerabilă a murit de mult. Acum vreo cincisprezece ani, m-am recăsătorit cu o altă femeie încântătoare, căreia o să-i zici mamaie. Uite-o, de altfel.

Lângă noi a apărut o femeie mult mai tânără decât soțul ei. Mamaia avea în jur de patruzeci de ani, părul blond și un zâmbet plin de bunătate. M-a îmbrățișat politicoasă și s-a dus să-și vadă în continuare de treburile sale, pe care le bănuiam numeroase. Mi-a trebuit un oarecare timp până să observ oboseala pe care o ascundea grația ei.

Tataia, în schimb, era în mare formă. Ne-am dus să ne plimbăm pe ceea ce el numea aleile din parc, adică prin grădină.
— Îți place poezia, Patrick?
— Adică recitările, nu?
— Și acelea. Nimic nu-i mai important ca poezia. Și eu sunt poet, știi?
— Dumneavoastră inventați recitările?
— Se poate spune și așa.

De ce oare mă căinase atâta bunica? Ce rău mi se putea întâmpla în acel loc minunat, în preajma acelui domn formidabil care îmi vorbea cu o nemaipomenită considerație?

— Aș vrea să-mi citești poemele, Patrick, și să-mi spui ce părere ai.

— Știu să citesc, deci de acord.

— Știi să citești? Câți ani ai?

— Șase ani.

— Cel mai mic dintre fiii mei e de vârsta ta. Nu cred că el știe să citească.

— Aveți un băiat de vârsta mea, tataie?

— Da. Îți ia ceva timp ca să faci treisprezece copii. Tu ești fiul răposatului meu întâi născut, iar Charles este al treisprezecelea meu prunc. Când e ziua ta?

— Pe 24 mai.

— A lui Charles e pe 3 mai. Sunteți născuți în aceeași lună a aceluiași an.

— Unde sunt copiii dumneavoastră?

— Cei din prima căsătorie sunt mari sau morți. Am pierdut trei copii: pe tatăl tău și pe micuțele Louise și Marisabelle, trecute din viață la o vârstă fragedă. Cei din a doua căsătorie probabil că se zbenguie prin pădure. O să te întâlnești cu ei curând. Vrei să-ți arăt ce mai e pe-aici?

Tataia m-a condus ceremonios înăuntrul castelului și mi-a prezentat saloanele cu o așa emfază de parcă am fi fost la Versailles. Nu mai văzusem niciodată un loc atât de grandios. Mi-era cu neputință să observ realitatea mai degrabă mizeră a acelei construcții, într-atât de fastuos sunau trâmbițele discursului care o descriau.

Pierre Nothomb botezase până și cele mai mici încăperi de la Pont d'Oye. Inclusiv toaleta — singura din acea clădire uriașă —

avea un nume: Trianonul. Vizita m-a fascinat; urma să petrec două luni în acel edificiu august, ce onoare!

Mamaia a venit la noi și și-a anunțat soțul că a sosit marchiza Nu-știu-cum. Tataia s-a scuzat față de mine:

— Mă așteaptă marchiza.

L-am văzut, pe fereastră, mărșăluind în mare grabă până la o cucoană gătită ca de sărbătoare, în fața căreia a executat niște figuri ce semănau cu umflările în gușă și cu înfoierile unui porumbel care își încearcă norocul pe lângă o porumbiță.

— Unde ți-e valiza, dragul meu? m-a întrebat mamaia.

— Cred că am lăsat-o la poartă.

— Haide s-o luăm.

A dus bagajul până la etajul trei, care era un fel de pod lung și vetust, amenajat ca dormitor.

— Aici o să stai.

A găsit un pat care părea să nu fie folosit de altcineva și a așezat pe el valiza. Încăperea aceea ca o galerie era într-o dezordine de nedescris. Nu știai pe unde să calci, printre atâtea bulendre soioase și perne hărtănite.

Am dat să întreb în ce dulap îmi puteam pune lucrurile, dar mi-am dat seama că nu exista nicio mobilă în care să pui ceva la păstrare.

În acel moment s-au auzit niște răcnete pe care nici acum n-am reușit să le uit.

— S-au întors copiii, a anunțat mamaia.

Oare din perfidie m-a lăsat singur atunci? A dispărut pur și simplu, lăsându-mă să mă descurc cum oi putea cu cei care, legal, îmi erau unchi și mătuși și care s-au dovedit a fi o hoardă de huni.

O tornadă de copii mari a năvălit în dormitor. Mi s-au părut îngrozitor de mulți, atât erau de gălăgioși, de agitați și de hotărâți să-și calce în picioare musafirul. Deșirați, slăbănogi și zdrențăroși, Nothombii m-au văzut și s-au năpustit asupra mea ca o haită de câini asupra vânatului.

Sălbaticii aceia, între care îmi era imposibil să-i deosebesc pe băieți de fete, m-au luat pe sus urlând:

— Are costum de marinar și e bine hrănit!

Oare aveau de gând să mă mănânce? Am avut un reflex de supraviețuire.

— Sunt niște provizii în valiza mea, am spus eu tare.

Hoarda m-a lăsat să cad pe podea și s-a năpustit asupra bagajului, răscolindu-i conținutul cât ai zice pește.

Cel care părea să comande, un tip de vreo doisprezece ani, a adunat prada:

— Biscuiți cu unt, cacao, ciocolate Côte d'Or, faci contrabandă sau ce?

— Simon, fă împărțeala, că ne e foame! a strigat o voce de fată.

A urmat o scenă crudă, în care Simon a aruncat pachetele în funcție de preferințele-i frățești, lăsându-i să geamă de durere pe cei pe care hotărâse să-i oropsească. A păstrat pentru el bunătățile cele mai de soi, apoi a dat voie să înceapă înfulecatul.

A fost un ospăț în toată regula. Copiii care nu primiseră nimic au început să se milogească de cei mai norocoși, care s-au arătat aproape la fel de generoși ca Simon.

Când n-a mai rămas nimic comestibil, șeful a zis către mine:

— Tu ești Patrick, nepotul meu. Trebuie să mă respecți.

— Pot să te tutuiesc?

— Dacă mai pui multe întrebări de-astea caraghioase, îți dau una de nu te vezi.

Am băgat capul la cutie.

Încet-încet, mi-am dat seama că hoarda care mi se păruse atât de numeroasă nu avea decât cinci membri. De ce avusesem eu impresia că erau cu mult mai mulți? Să fi fost oare din pricina faptului că nu stăteau o clipă locului sau pentru că banda aceea se pricepea atât de bine să facă rău?

În primul rând însă, cum era cu putință ca cei cinci bandiți să fi fost zămisliți de femeia aceea blândă și de bărbatul cel grațios care mă întâmpinaseră?

Cum le era foame în continuare, mi-au răscolit prin hainele din valiză, în speranța că mai era ascunsă pe-acolo vreo prăjiturică. Fiecare îmbrăcăminte era ridicată ostentativ și comentată:

— O cămașă de mătase albă, cu guler de dantelă! Eu, care sunt fată, n-am așa ceva.

— Ți-o dau ție.

— Mare deștept ești, am treisprezece ani, cum vrei să intru în așa ceva?

Treisprezece ani: mi se părea cam greu de crezut. După părerea mea, o fată de vârsta asta ar fi trebuit să fie aproape adultă — or, slăbănoaga aceea părea condamnată la copilărie perpetuă.

Atunci s-a băgat în vorbă Simon:

— Inițial mă gândisem să-ți rup toate bulendrele. Dar dup-aia am zis că nu, fiindcă ar fi însemnat să-ți fac un serviciu. Adevărata pedeapsă e să te las să le porți așa cum sunt.

S-a auzit sunând un clopot.

— La masă! a urlat haita dându-mi drumul și năpustindu-se pe scări în jos.

Mi-a trebuit mult sânge rece ca să mă alătur hoardei în sufragerie. În orice caz, nu se poate spune că mă așteptau.

Stăpânul și stăpâna casei stăteau în capul unei mese lungi, fiind încadrați de o fată de optsprezece ani și de un băiat de șaisprezece ani, coborâți parcă din alte sfere. Ceata de copii ocupa jumătatea dezmoștenită a mesei, cea unde nu exista nici măcar o bucată de pâine. Mi s-a părut de la sine înțeles că acolo îmi aveam și eu, dacă nu locul, măcar amplasamentul.

Tataia a luat un platou cu carne și și-a pus o bucată, după care i-a întins platoul soției, care și-a servit mult mai puțin decât soțul ei, dându-i-l apoi tinerei de alături. Așa s-a procedat cu fiecare platou.

Eu m-am așezat lângă Charles, cel care-mi era aproape frate geamăn. Bietul de el întindea gâtul uitându-se la platouri și calcula în șoaptă: „Acum își pune Jean, apoi e rândul lui Lucie, apoi Simon, bun, n-o să prind carne, dar poate apuc niște cartofi…“

Dreptul întâiului născut se traducea la familia Nothomb printr-un cod alimentar: cu cât erai mai mare ca vârstă, cu atât puteai

trage mai multe speranțe că o să mănânci. Când platourile au ajuns la Charles și la mine, erau aproape goale.

Simon, care nu avea farfuria cu mult mai plină ca ale noastre, a reușit să subtilizeze coșul cu pâine din partea adultă a mesei. Am fost foarte mulțumiți să înșfăcăm fiecare câte o bucățică.

Am încercat să-i intru în grații lui Charles întrebându-l cum îi chema pe ceilalți.

— La masa celor mari sunt părinții. Fata este Marie-Claire, băiatul este Jean. Și-apoi suntem noi: Lucie, Simon, Colette, Donate și eu.

— Lipsesc niște copii, am calculat eu.

— Da, adulții: Paul, Dominique și Jacqueline, care trăiesc la casele lor.

— De ce numai cei mari au ce mânca?

— Așa e la noi. Când o să împlinești șaisprezece ani, o să primești și tu mâncare.

— Tu și cu mine mai avem de așteptat încă zece ani, am zis eu.

— Mai e mult, da. Dar tu nu stai aici decât în vacanță. O să supraviețuiești.

Am simțit o profundă admirație pentru copiii aceia care îndurau niște condiții de viață atât de speciale. Dacă aș fi fost mai mare ca vârstă, poate m-aș fi gândit să mă revolt împotriva acelui sistem atât de scandalos. La șase ani însă, n-aveam decât o singură obsesie: să mă adaptez.

În timp ce-mi molfăiam coltucul de pâine, m-am uitat cu atenție la tataia. Îmbrăcat într-un costum elegant, vorbea plin de considerație cu soția sa, care-l asculta captivată, și cu cei doi copii mai mari. Părea să nici nu observe progeniturile zdrențăroase și slăbănoage din cealaltă jumătate a mesei, care nu primeau nicio educație în afara unui darwinism pur și dur.

Bucătăreasa a adus desertul: un lighean de compot de rubarbă, care a trecut din mână în mână în ordinea descrescătoare a

vârstei, neajungând complet gol la mine și la Charles. Îmi savuram încântat porția, când patriarhul s-a ridicat în picioare, a desfăcut brațele și a anunțat:

— Am să spun o vorbă care va dăinui peste veacuri.

Niciodată nu mai auzisem o voce atât de emfatică. Toți și-au lăsat jos lingurile cu un aer resemnat.

După un moment de tăcere menit să sublinieze importanța a ceea ce urma să spună, tataia a declamat:

— Rubarba este primenitoarea sufletului.

A privit efectul poeticei sale afirmații asupra auditoriului, după care s-a așezat la loc pe scaun. Cu o mișcare a mâinii, a dat de înțeles că puteam continua să mâncăm și să vorbim.

— Ce-a spus? l-am întrebat pe Charles.

— Că rubarba primenește sufletul.

— Da, am auzit și eu. Dar de unde vine treaba asta?

— De la el. A inventat-o acum și a ținut să ne-o împărtășească și nouă. E poezie.

— Poezia nu rimează?

— Nu neapărat.

Când totul a fost ras din farfurii, Pierre Nothomb s-a ridicat de pe scaun, mai maiestuos ca oricând, și s-a dus cu ceilalți adulți în salon. Copiii au fugit afară, cu mine după ei. Era lumină ca în plină zi, iar Simon a hotărât să mergem în poiană să jucăm fotbal.

— În mod normal, trebuie două echipe de câte unsprezece jucători. Noi suntem șase. Nicio problemă: Patrick o să stea portar, iar noi o să jucăm toți contra lui.

A înfipt în pământ două bețe, delimitând un spațiu de trei metri.

— Asta e poarta. Patrick, tu trebuie să nu lași mingea să intre în ea.

M-am instalat în fața porții, cu inima bătându-mi nebunește în piept. Cei cinci copii m-au atacat șutând în minge. Nu știam unde să stau, trebuia să mă mișc întruna ca să apăr spațiul aflat în jurisdicția mea.

Primul gol a fost marcat de Colette după două minute de joc:

— Să primești gol de la o fată! a rânjit Simon.

— E prima dată când joc, i-am zis eu în chip de explicație.

— Se vede. Un *goalkeeper* bun se aruncă la pământ și se pune stavilă cu tot corpul. Tu țopăi ca un spiriduș în fața porții.

Îndârjit de vorbele lui, m-am aruncat pe jos tot restul partidei. Aveam atât de puțin instinct fotbalistic, încât alegeam de fiecare dată partea greșită. Am încasat vreo treizeci de goluri.

— Ești de toată jena, a conchis Simon.

Seara târziu, mamaia a venit să ne spună că e vremea să mergem la culcare. Când m-a văzut, a scos un țipăt.

— Patrick, ce s-a întâmplat cu drăguțul tău costum de marinar?

M-am uitat la mine: hainele îmi erau atât de murdare de noroi, încât abia li se mai ghicea culoarea.

— Nu contează, am zis eu bățos.

Și chiar așa gândeam. Îmi plăcuse la nebunie acea experiență.

În dormitor, ne-am dezbrăcat cu toții. Copiii erau atât de slabi, încât păream aproape dolofan pe lângă ei. Mi-am pus o pijama din finet albastru, în vreme ce ceilalți s-au vârât în niște jerpelituri de nedescris. Patul mi s-a părut stupefiant de inconfortabil.

Hoarda a adormit cât ai clipi. La mine a durat mai mult până să mă ia somnul. Auzeam șoarecii alergând pe lângă pereți. Acoperișul scotea tot felul de trosnete, de parcă una sau mai multe fantome încercau să intre peste noi prin efracție. Cum să scap de groaza care mi se strecura în suflet?

Bunicul îmi zicea adesea: „Trebuie să fii tare“. Am început să pricep ce însemna asta: trupul îmi era la fel de moale ca și sufletul. Dacă voiam să le supraviețuiesc celor două luni pe care le aveam de petrecut acolo, trebuia să-mi transform constituția fragilă într-o armură.

Dar cum să procedez? Cum puteam să lupt, în primul rând, cu frica de întuneric? „Agață-te de ceva simpatic“, mi-am zis eu în gând.

În clipa aceea, o cucuvea a chirăit în pădurea din imediata apropiere. Niciodată nu mai auzisem așa ceva. Țipătul acela mi-a sfâșiat inima. Dacă ar fi trebuit să exprim ce simțeam de când ajunsesem acolo, aș fi zis că în strigătul acela cristalin se amestecau extazul și vaietul după ajutor. Aceleași emoții imposibil de descâlcit mă încercau și pe mine. Da, eram cum nu se poate mai surescitat că mă aflam acolo, dar și la fel de disperat.

Cucuveaua mă înțelegea. Nu eram singur. Convingerea aceea m-a salvat. Am reușit în sfârșit să adorm.

Pentru băiețelul de la oraș, trezirea, dimineața, în mijlocul pădurii fremătătoare a fost ca o beție. Mi-a trebuit ceva timp ca să-mi dau seama că ceilalți copii coborâseră deja. Deloc nemulțumit de acea solitudine, m-am îmbrăcat și m-am dus la bucătărie.

Acolo m-a întâmpinat o femeie năucă, cea care deunăzi adusese mâncarea la masă. Ca o vinovată de crimă care încearcă să se dezvinovățească, repeta întruna, cu îndărătnicie:

— Nu mai e lapte. Nu mai e pâine. Nu mai e nimic. Copiii au mâncat tot.

Prezența mea părea să-i fie de neîndurat. Afară mă aștepta o vreme fabuloasă. Aerul dimineții, la Pont d’Oye, mirosea a piatră și a lemn mustind de viață. Eram cum nu se poate mai fericit să înfrunt așa o desfătare fără torționarii mei prin preajmă.

Am ieșit din incinta castelului și am mers până la ferma aflată ceva mai jos. În grădina de zarzavaturi, am văzut-o pe mamaia stând în genunchi și culegând niște plante imposibil de identificat. Foarte jenată că o surprinsesem astfel, m-a chemat la ea:

— N-o să spui nimănui că m-ai văzut culegând rubarbă, nu-i așa?

— Asta-i rubarbă?

— Da, eu am plantat-o. Am descoperit că planta asta crește foarte ușor și că e productivă. Iar tataia al tău e înnebunit după compotul de rubarbă, după cum ai văzut aseară. Nu-și dă seama că bucătăreasa abia găsește cele de trebuință pentru pregătirea mâncării cu banii pe care el i-i dă. Așa e pe timp de război.

— Tataia e sărac?

— Greu de zis. Nici el nu știe. Tataia nu trăiește cu totul în realitate. E poet. Dar cu asta nu câștigi bani. Așa că mai e și

avocat.

Mi-a explicat ce înseamnă acel cuvânt.

— Din nefericire, nici cu meseria asta adevărată nu câștigă prea bine. Nu are darul de-a alege cazurile care rentează. Ultima persoană pe care a apărat-o e Léontine.

— Cine-i Léontine?

— E bucătăreasa. A fost acuzată că și-a otrăvit soțul. Procesul a avut loc la tribunalul de la Arlon, acum zece ani. Toată lumea vorbea despre asta. Probele împotriva lui Léontine erau strivitoare. Tataia al tău s-a luptat s-o apere. Pledoaria s-a încheiat cu un argument răsunător: „Domnilor jurați, sunt atât de convins de nevinovăția acestei femei, încât, dacă o grațiați, jur pe onoarea mea c-o angajez bucătăreasă pentru propria-mi familie“. A avut câștig de cauză. Numai că acel admirabil proces nu i-a adus niciun ban. Și uite-ne cu o bucătăreasă care, biata de ea, n-are cu ce să ne facă de mâncare.

S-a ridicat, cu fruntea îmbrobonată de sudoare de la cules și povestit.

— Am încercat să plantez cartofi. E cu totul altceva. Și probabil că nici nu mă pricep. Când m-am căsătorit cu tataia, acum cincisprezece ani, eram departe de-a bănui că urma să mă confrunt cu această situație.

— De ce v-ați căsătorit cu el? nu m-am putut abține eu s-o întreb.

— Bună întrebare! Tataia e un distins poet. Le vorbește oamenilor cu respect și e un bun ascultător.

— Da, am observat și eu.

Mamaia a râs.

— Dacă așa a făcut cu un băiețel, imaginează-ți cum e cu o tânără femeie.

Probabil că mamaia avea mare nevoie să se confeseze, dacă-mi spunea asemenea lucruri. S-a liniștit gândindu-se că nu

înțelegeam mare lucru și a continuat:

— E un om minunat, să știi. Trăiește într-un fel de basm unde femeile sunt prințese care se hrănesc cu rouă, iar copiii sunt frații și surorile lui Tom Degețel.

A ridicat doi saci plini cu tulpini de rubarbă și a pornit-o clătinându-se spre castel, fără a mă lăsa s-o ajut. Léontine a preluat marfa răsuflând ușurată.

— Acum, mă duc să mă aranjez puțin, a zis mamaia și s-a făcut nevăzută.

În grădină, am dat de Jean, tânărul de șaisprezece ani, cel care tocmai fusese primit la masa celor mari. Acesta m-a salutat cu un semn din cap.

— Nu e prea dură pentru tine viața de-aici?

— Nu, i-am zis eu mândru.

— Nu trebuie să te superi pe copii că se poartă urât cu tine. Dacă ai ști ce greu e să crești la Pont d'Oye.

Ținea în mână o carte și am încercat să-i văd coperta. Mi-a arătat-o.

— *Copacii înserării* de Pierre Nothomb, am citit eu cu voce tare.

— E poezia lui taică-meu.

Am deschis volumul. Conținea niște coloane lungi de cuvinte care rimau. Asta se potrivea cu ce văzusem în cărțile de citire care-mi trecuseră prin mână la grădiniță sau acasă. Ceva mă împiedica să intru în astfel de texte, chiar dacă știam deja de doi ani să citesc.

— Ce părere ai? m-a întrebat Jean.

Am făcut ochii mari. De când trebuia să ai o părere în privința poeziei? I-am zis primul lucru care mi-a trecut prin cap.

— E poezie.

— E bună sau nu?

Întrebarea m-a lăsat cu gura căscată. Nu mi-aș fi imaginat vreodată că poezia poate fi acceptată sau nu. Poezia, la fel ca vremea urâtă, zilele de sărbătoare sau soldățeii de plumb, exista pur și simplu. Era o realitate cu care trebuia să te descurci. Nu i-am dat niciun răspuns. Jean a continuat:

— E lamentabilă.

M-am simțit prost. Ne aventuram pe tărâmul unor cuvinte care mă depășeau și mă nelinișteau. Grandilocvența lui mi s-a părut nimerită, nu-mi dădeam seama că încerca să ridiculizeze ceea ce declama.

— Deci? a zis el. Ai înțeles de ce e lamentabilă?

În speranța c-o să-i inspir puțină indulgență, i-am răspuns:

— Am șase ani.

— Nu ești prea isteț. Am avut totuși un ton sugestiv. Puteai să pricepi că e o chestie grotescă.

— E poezie, am repetat eu.

— Să știi că poezia nu e musai să fie atât de sforăitoare. Ai auzit de suprarealism?

— Am șase ani, am repetat eu.

— Ai s-auzi. Să-ți spun ceva: poezia lui taică-meu e de rahat. Doar el mai scrie cu solemnitatea asta găunoasă. Și numai proștii din lumea lui mai apreciază asemenea tinichele. Dacă le pomenești suprarealiștilor de Pierre Nothomb, îi pufnește râsul.

Cuvintele acelea mă făceau să mă simt tot mai prost. Ca să schimb vorba, l-am întrebat dacă îl cunoscuse pe tatăl meu.

— Sigur că da. Aveam 11 ani când a murit.

— Cum era?

— Un adevărat frate mai mare. Serios, sever. Îl respecta pe tata. Niciun strop de fantezie. Foarte diferit de mine.

— Se purta frumos cu tine?

— Mare mirare dacă a vorbit cu mine de mai mult de două ori. Tata îl adora. Era fiul cel bun, era ascultător, nu-i punea la

îndoială autoritatea.

Am simțit că nu-l prea avea la inimă pe tata și asta m-a întristat. Jean a reînceput apoi să-l bârfească pe tataia. Nu l-am mai întrerupt, de teamă să nu mai zică ceva rău de taică-meu.

— Dacă tata s-ar mulțumi să scrie chestii din astea de tinichea, nici că mi-ar păsa. Dacă s-ar mărgini la comiterea de *poheme* (da, când un poem e prost, eu îi zic *pohem*), nu m-aș scandaliza deloc, dar a omorât deja trei persoane foarte dragi inimii mele.

M-am albit la față. În mod evident, Jean știa la ce chinuri mă supune.

— Le-a ucis pe mama și două surori de-ale mele.

Aș fi vrut să protestez. Din gură nu-mi ieșea însă niciun sunet.

— Ți s-a spus că au murit de tuberculoză, nu-i așa? Păi, ce este tuberculoza? O boală a săracilor. Dacă individul ăsta ar fi fost în stare să-și hrănească familia cum trebuie, mama, Marisabelle și Louise s-ar fi vindecat. Dar nu, domnul preferă să scrie niște poeme pe care nimeni nu le cumpără.

— A salvat-o pe Léontine, am reușit eu să îngaim.

— De acord. Dar crezi c-a făcut asta fiindcă a ținut să apere o femeie neajutorată? Nu. A ales acel caz pentru propria glorie deșartă. Știa că ziarele aveau să vorbească despre el. Și mai știa și că el, unul, n-o să câștige niciun ban. Ți se pare normal să fii atât de nepăsător în privința banilor?

Nu mi se părea deloc așa, aproape că tremuram de cât de stânjenit mă simțeam.

— Numai că el nu e deloc nepăsător în privința asta. S-a căsătorit cu mama pentru banii ei. Iar când ea a murit, s-a căsătorit cu maică-mea vitregă din același motiv.

— Mamaia îl iubește pe tataia, am protestat eu.

— Maică-mea vitregă e o sfântă. Nu înțelege cum stau lucrurile.

Nu mă mai întâlnisem cu ura până atunci. Mi-era dat să asist în direct la așa ceva, și aș fi dat bani grei ca să fiu oriunde altundeva.

Nu știam că, la vârsta lui Jean, nesocotirea tatălui e de la sine înțeleasă.

— L-ai văzut cum își pune mâncarea? Nu doar că-și servește lui primul, ceea ce e foarte grosolan față de soția sa, dar se mai și face că nu știe că suntem mai mulți de zece la masă, între care copii și adolescenți, toți în plină creștere, iar el, care-i bătrân și n-are nevoie de nimic, rade jumătate din hrană.

— E cu capul în nori.

— Se pricepe foarte bine să pară astfel.

— Îl urăști, am articulat eu, mai mult ca să-mi limpezesc termenii decât ca să formulez un diagnostic.

— Îți interzic să-mi judeci sentimentele față de propriul meu tată.

— Iartă-mă, zi mai departe.

— Păi, stai și ascultă. Nu e atât de simplu. Știu că are calitățile lui, dar asta mă face să fiu și mai supărat pe el, fiindcă tocmai aceste calități sunt o circumstanță agravantă. Este foarte inteligent, știe ce face. Cu cât cresc mai mult, cu atât îl înțeleg mai bine pe frate-meu Paul.

— E cel care s-a născut imediat după taică-meu?

— Da. S-a făcut comunist.

— Ce înseamnă asta?

— E complicat. Să zicem că înseamnă să fii opusul lui taică-meu. A luptat în războiul din Spania, iar acum e în Rezistență, la Paris.

— Asta ce mai înseamnă?

— Că se ascunde de nemți. De doi ani nu mai avem nicio veste despre el. Poate că a murit.

— Mulți mor tineri în familia noastră.

Turma de copii și-a făcut apariția pe partea cealaltă a lacului.

— Mă duc cu ei, am anunțat eu.

— Să te porți frumos cu Donate, biata de ea.

— Ce-a pățit?

— N-ai băgat de seamă că nu e normală? Locul ei este într-o instituție de bolnavi mintal. Tata nu are însă cu ce plăti, așa că stă cu noi, amărâta.

M-am alăturat copiilor, îngrozit de acea revelație. Nu, nu observasem că Donate era anormală. Aici, toată lumea mi se părea anormală. Cum ne zbenguiam noi așa prin pădure, m-am uitat mai cu atenție la Donate. Putea să aibă cam opt ani și urmărea joaca celorlalți, râzând întruna. Mi-a trebuit mult timp până să-mi dau seama că nu închidea gura niciodată și că vocabularul ei se rezuma la da și nu. În fond, handicapul ei venea dintr-o excelentă adaptare la modul de viață al copiilor de la Pont d'Oye. Era întotdeauna mulțumită și nu vorbea decât ca să accepte.

Ceilalți membri ai hoardei nu o tratau deloc ca pe cineva special. Păreau să fi uitat că sora lor cea mică avea o problemă. Adeseori, fata scotea adevărate chiote de bucurie. Entuziasmul acela exagerat m-a impresionat.

Am învățat să preiau și eu atitudinea Donatei. În loc să mă tem continuu ca în prima zi, am hotărât să mă bucur neîncetat, așa

cum făcea micuța anormală. Ceilalți n-au băgat de seamă nimic. Să nu te plângi niciodată, să fii mereu dispus s-o tai prin pădure ca să te cațări în copaci sau să sari în lac, să fii portarul unui meci de fotbal sălbatic, să te bați la masă pentru o bucățică de pâine, toate astea erau ceva obișnuit și la ordinea zilei pentru ceata aceea de copii.

Duceam o existență paralelă cu cea a adulților. În afară de mamaia, niciunuia dintre ei nu-i păsa de noi. Într-o seară, Donate n-a apărut la cină. Numai eu am observat. Cum îmi plăcea mult de ea, am băgat în buzunar o coajă de pâine, ca să i-o dau mai târziu: dovadă supremă de iubire din partea unei ființe atât de înfometate ca mine. După un timp, am găsit-o. Era întinsă în pat și cânta *La Brabançonne*, ale cărui cuvinte le înlocuise cu da, da, da. Niciodată nu auzisem o versiune mai pozitivă a imnului național belgian.

Vrăjită de propriu-i cântec, Donate nu băgase de seamă sunetul clopotului care anunța servirea mesei. I-am întins coltucul de pâine, ea s-a aruncat asupra lui și l-a hălpăit. După aceea, m-a strâns în brațe și recunoscătoare m-a umplut de salivă. Și când te gândești că fetița aceea îmi era mătușă!

În fiecare seară, după o cină mai mult decât subțire, primeam cu toții o porție de compot de rubarbă, grație ostenelilor mamaiei. În unele zile, când pâinea lipsea, rubarba ajungea să constituie unica mea hrană. Nu există, cred, exemple istorice de grupuri de oameni pentru care rubarba să fi fost singurul aliment, în afară de copiii de la Pont d'Oye, în verile din timpul războiului. Am rămas, din acea perioadă, cu o pasiune deosebită pentru această plantă fibroasă și simpatică.

Se apropia sfârșitul vacanței. Eram mândru că supraviețuisem. Charles și-a dat probabil seama, fiindcă mi-a spus:

— Ai petrecut doar o vară la Pont d'Oye, încă n-ai văzut nimic.

— De ce?
— Ce e cu adevărat greu aici e iarna. Și asta ține mult.
Ros de curiozitate, i-am zis:
— O să vin în vacanța de Crăciun.
— Nu fi prost! Stai la căldurică în apartamentul tău din Bruxelles!
— Îmi place mult de tot locul ăsta. Vreau să-l văd și când e zăpadă.
Eram sincer. Lăsându-i deoparte pe cei care locuiau aici, chiar îndrăgisem castelul și pădurea. Și-n plus, eram înnebunit să fac parte și eu din banda aceea de copii sălbatici.
La ultima cină, tataia mi s-a adresat dintr-odată:
— Ia zi, Patrick, s-ar părea că ne părăsești?
— Da. Mâine vine bunicul să mă ia.
— Te-am urmărit cu atenție, ai o fire aleasă. Ești foarte apreciat aici. Sperăm să mai vii.
Degeaba au sărit copiii cu zeflemelile, am roșit de mândru ce eram. Pierre Nothomb avea talentul unei comunicări speciale cu oamenii: i se adresa fiecăruia de parcă ar fi fost persoana cea mai importantă din viața lui. De unde și veneraţia pe care o stârnea.

Bunicul a fost punctual. N-a făcut niciun comentariu în privința costumului meu marinăresc rupt și murdar, nici cât privește aspectul meu mizerabil. Ursmar ne-a condus la gară. Odată urcați în trenul de Bruxelles, am încercat să-i explic bunicului de ce îmi plăcuse atât de mult vacanța aceea. Generalul abia dacă mă asculta. Părea mulțumit și-mi accepta gângăveala cu indiferența ofițerului superior.
Acasă mă aștepta bunica, care a strigat îngrozită când m-a văzut:
— Dragul de tine, ce ți-au făcut?
A venit și m-a strâns în brațe.

— Ești slab ca un țâr! Și îmbrăcat ca un cerșetor!

Recunosc că eram încântat de acea reacție, pe care chiar am încurajat-o:

— Nu ne dădeau mult să mâncăm, am zis cu un aer eroic.

— Groaznic! Cred că ești mort de foame.

— Chiar că da…

— Cina e gata într-o oră. Mai întâi însă, hai să te speli.

M-a dezbrăcat și, când mi-a văzut trupul scheletic, a început să plângă.

— Cum să lași un copil fără mâncare?!

Am intrat în cada umplută până sus, a cărei apă s-a făcut imediat maronie.

— Te-ai spălat vreodată acolo?

— Câteodată…

În realitate, doar înotasem de câteva ori în lac.

— Mama unde e?

— O să vină și ea la masă diseară. Biata Claude, când o să te vadă în halul ăsta!

Bunica m-a săpunit bine, m-a limpezit, apoi m-a șters frecând cu nădejde și m-a îmbrăcat cu haine curate.

— Ce-au avut sălbaticii ăia cu hainele tale? a întrebat.

— Ne-am cățărat în copaci, am inventat eu ca să scot hoarda basma curată.

Contrar celor pronosticate de mama ei, maică-mea nu s-a arătat deloc consternată când a dat cu ochii de mine.

— Ai văzut cât e de slab? a zis bunica.

— E foarte bine. Semeni în sfârșit cu taică-tău.

Mie mi-era atât de foame, încât nu-mi puteam lua ochii de la platourile cu mâncare. Bunica mi-a întins o farfurie umplută cu vârf, asupra căreia m-am aruncat ca disperatul.

— Hei, Paddy, unde-ți sunt manierele? a intervenit mama.

— Nu mai trimitem niciodată copilul la barbarii ăia! a zis bunica.
— Dar eu vreau să mai merg la Pont d'Oye. Am avut o vacanță nemaipomenită!
— I-o fi plăcând să ia bătaie! a zis bunica.
— O să te mai duci, a spus bunicul.

În mod evident, generalul era de acord cu relele tratamente la care fusesem supus în casa familiei Nothomb. „Iată-l, în sfârșit, suficient de întărit ca să poată merge la școală", își zicea în sinea lui.

Nu greșea. În prima mea zi la școala primară, am fost unul dintre puținii care n-au făcut pe ei de frică. S-a dovedit că eram cinci băieți pe lângă cincisprezece fete. Acestea nu reprezentau un pericol prea mare: era de ajuns să le complimentezi pentru coafură și totul se rezolva. Cu băieții, o făceam pe durul, privind în zare, cu gura strânsă. Nu eram eu fiul unui militar aruncat în aer și nepotul unui general?
— Am tuberculoză, mi-a spus Jacques, probabil ca să pară mai interesant.
— Știu trei oameni care au murit din cauza asta, i-am zis eu, consolator.
— O să mă ajuți să-mi fac temele?

Cum știam de mult să scriu și să citesc, am devenit sprijinul școlar al colegilor. În recreație, când ieșeam în curte, preferam să rămân singur, așa că prindeam o minge imaginară aruncându-mă pe jos.

Interogat în legătură cu acest comportament, am zis că voiam să intru ca portar în echipa de fotbal. Mi s-a spus că la fotbal nu erau primiți decât elevii de peste zece ani. Am oftat, plictisit, la gândul că trebuia să aștept atâta vreme.

Am căpătat obiceiul de a-mi petrece pauzele cu Jacques. Acesta m-a invitat la el acasă, după ore. Maică-sa îmi vorbea ca unui intelectual întrucât eram primul din clasă. A considerat că progresele școlare ale fiului ei erau opera mea și mi-a dat ciocolată.

Noaptea, mă întorceam în patul meu călduț și confortabil. Mă gândeam cu nostalgie la culcușul din dormitorul de la Pont d'Oye; ce bine era să dormi cu ceata de copii și să asculți cucuveaua! Din portretul atârnat pe peretele din fața mea, mama mă privea cu o blândețe pe care nu i-o cunoscusem niciodată în realitate.

— Îți place la Pont d'Oye, mamă? am interogat-o eu.

— E locul unde am trăit cea mai mare fericire, a răspuns ea.

— Și eu la fel.

A zâmbit. Probabil că nu erau niște fericiri comparabile.

— Nu vrei să mai mergi acolo?

— Pentru nimic în lume. Mi s-ar rupe sufletul.

Primul trimestru mi s-a părut interminabil. De Crăciun, bunicul m-a chemat la el:

— Ai șase ani și jumătate. Ești un bărbat în toată firea, nu-i așa?

— Da.

— O să te duci singur la Pont d'Oye. Ți-am cumpărat bilet, Ursmar o să te-aștepte în gara din Habay-la-Neuve.

Bunica a protestat, insistând să vină și ea cu mine. Generalul s-a ținut tare pe poziții.

— Copilul ăsta trebuie să se întărească, repeta el refrenul.

— O să stea două săptămâni la sălbaticii ăia! Nu e de-ajuns?

— Pot să-mi car și singur valiza, bunico, am intervenit eu.

Asta nepunând la socoteală cantitatea înspăimântătoare de ciocolate și prăjiturele cu care ea îmi burdușise bagajul. M-am bucurat însă că aveam cu ce hrăni haita, așa că mi-am târât valiza fără să crâcnesc.

Cele patru ore de mers cu trenul mi s-au părut feerice. Cu cât pătrundeam mai adânc în ținutul Ardenilor, cu atât zăpada devenea mai înaltă. Pădurea era atât de încărcată de nea, încât unii copaci își țineau brațele copleșite în jos, la fel ca mine când mi-am înșfăcat valiza.

Ursmar a ridicat-o fără niciun efort. Șareta cu un singur cal a străbătut ultimii kilometri într-o liniște desăvârșită. În cele din urmă, a apărut și castelul, încastrat în malurile de omăt. Atâta frumusețe întrecea orice așteptări.

Mamaia a dat fuga să mă întâmpine, înfășurată într-un palton care n-o împiedica totuși să dârdâie. M-a strâns cu putere în brațe.

— Dragul meu Patrick, ce roșu ești în obraji! Hai să te încălzești în *shtouf*.

— În ce?

— În *shtouf*. Așa i se zice prin părțile locului. Las' c-o să înțelegi tu.

Shtouf-ul desemna un mod de viață prin care se putea supraviețui iernilor din Ardeni. Era vorba de înghesuirea tuturor făpturilor vii dintr-o casă, inclusiv a animalelor, în singura cameră în care acestea puteau încăpea. La Pont d'Oye, încăperea cu pricina era salonul median. La drept vorbind, nu era chiar un *shtouf*, nefiind acceptați acolo și caii. Altminteri însă, frigul abolise diferențierile sociale: Léontine și Ursmar stăteau laolaltă cu familia Nothomb. Patriarhul ocupa locul cel mai bun, pe scaunul de lângă foc.

— Ce bucurie să te revedem, Patrick! Vino să ne îmbrățișăm.

M-am strecurat printre trupurile băgate unele într-altele, până am ajuns la tataia. Acesta mi-a strâns mâinile într-ale lui și m-a privit, cu ochi scânteietori.

— Ce mult ne-ai lipsit!

Nu eram în temă pe atunci cu folosirea pluralului de majestate, așa încât am crezut că tataia vorbea în numele întregului clan. Tulburat de o asemenea primire, am trimis câteva bezele în jur, fără a observa căutătura chiorâșă a copiilor.

Ursmar m-a însoțit până la etaj, cu bagajul. Întors în *shtouf*, m-am chinuit nu știu cât să mă vâr printre doi Nothombi pentru a ajunge mai aproape de vatră. Îngropată în pături, haita nu părea să aibă altă treabă decât producerea căldurii.

Seara, la masă, Léontine a adus un castron cu o supă chioară a cărei singură calitate consta în temperatura apropiată de cea de fierbere. Adulții au ras trei sferturi din ea, copiii trebuind să împartă între ei câteva polonice din zeama aceea tot mai puțin aburindă, care avea gustul unei ape unsuroase îmbogățite cu câteva rondele de ceapă. Totuși, trebuia înghițită foarte repede: se răcea cu o rapiditate uluitoare.

— Mai bine că avem doar puțină supă, mi-a zis Charles. Așa, nu mai trebuie să ne sculăm noaptea ca să facem pipi.

Pâinea a fost devorată până la ultima bucățică, după care cina a fost declarată încheiată.

— Nu mai avem și compot de rubarbă? m-am mirat eu cu voce tare.

Întrebarea mea a stârnit hohote de râs.

— Păi, ce credeai? a zis Simon. Nu mai e vară.

Drace, aveam să mâncăm și mai puțin decât în vacanța de vară!

După o oră de priveghere în *shtouf* menită a ne încălzi trupurile, copiilor li s-a poruncit să se ducă în camera lor. N-am înțeles de ce erau atât de entuziasmați cei cinci tovarăși ai mei de suferință decât când i-am văzut cum se aruncă asupra valizei mele și o desfac. S-au năpustit asupra pachetelor cu prăjituri și ciocolate, le-au rupt cât ai clipi și le-au înfulecat conținutul cu niște figuri de fiare hămesite.

— Când te gândești că la Bruxelles ai biscuiți și fursecuri când vrei tu! a zis Colette uitându-se la mine de parcă aș fi fost un nabab.

— Au uitat cumva să dea drumul la căldură? am întrebat eu.

— Ai văzut tu ceva care să semene a calorifer? Aici, toți dormim cu hainele pe noi, a răspuns Lucie.

— Și tataia?

— El n-are treabă, a zis Simon. Ursmar adună jăraticul într-o tigaie cu capac și-i încălzește patul lui tataia înainte să se bage sub plapumă. Bun, gata cu vorba. Acum dormim.

Copiii s-au conformat la unison. M-am băgat și eu în culcuș, fără să crâcnesc: adică mi-am implantat corpul între o saltea desfundată și o pătură de lână nu mai groasă decât un cearșaf. Degeaba m-am făcut ghem, muream de frig. Temperatura din pod era probabil peste zero, dar numai cu foarte puțin.

Am descoperit cea mai groaznică senzație din lume: parcă niște fălci de gheață dădeau să mă înghită. Aș fi vrut să tremur, ceea ce m-ar fi salvat. Din motive necunoscute însă, carnea mea nu era în stare de acea reacție sănătoasă. Sufletul și trupul îmi încremeniseră în tot acel supliciu. Înghețul punea stăpânire pe mine, începând de la picioare și urcând încetul cu încetul. Nasul meu avea deja consistența unui țurțure. Oare cum puteau supraviețui copiii în hangarul acela de sub acoperiș?

L-am auzit pe Simon deja sforăind. Cum să poți dormi în asemenea condiții? Eu n-aveam să reușesc în veci. Îmi venea să mă duc în *shtouf*, lângă cei mari. Dacă aș fi făcut însă ce-mi dădea ghes inima să fac, aș fi avut parte de cea mai cruntă pedeapsă cu putință: dezonoarea.

Mă aștepta, prin urmare, moartea. Aveam șase ani și jumătate: mi se părea că trăisem suficient de mult. Mi se întâmplaseră o mulțime de lucruri. Un pictor îmi făcuse portretul, ținut în brațe de mama. Învățasem să fiu portar la fotbal. La școală, îi

câștigasem prietenia lui Jacques, cel care avea să-și amintească mereu de mine. Puteam să-mi accept moartea cu seninătate. Și totuși, ceva în mine se revolta: o forță venită de undeva de departe protesta în fiecare oscior. M-am hotărât s-o ignor. Fie ce-o fi. Aveam să mă sting ca un erou, fără să scot un geamăt.

Atunci s-a petrecut o minune. Cineva m-a prins de umăr și m-a scuturat. Era Donate:

— Trebuie să-ți bagi și capul sub pătură.

În bezna din încăpere, arăta ca o pitie. Părea că poate vedea pe întuneric. Cum eu stăteam și mă uitam la ea îngrozit, a apucat pătura, mi-a ridicat-o până în dreptul feței și mi-a acoperit capul cu ea.

— Acum, dormi, a mai șoptit Donate.

După care am auzit-o întorcându-se în patul său.

Trebuia să recunosc: avusese dreptate. Răsuflarea mea a încălzit rapid spațiul de sub pătură, iar temperatura trupului mi-a devenit aproape acceptabilă. Brusc, am început să clănțăn din dinți, un excelent mecanism de apărare de care nu fusesem în stare ceva mai devreme.

Ceea ce mă salvase fusese nu doar sfatul Donatei, ci și descoperirea faptului că exista cineva căruia îi păsa de soarta mea. Nu eram singur pe lume. Și ce mă emoționa cel mai tare era că tocmai micuța cea anormală se îngrijea de mine. Oare ca mulțumire pentru bucata de pâine pe care i-o dădusem în vară? Bănuiam că nu. Ar fi făcut la fel cu oricine.

Am adormit.

Peste câteva ore, mă trezeam cu o nevoie presantă. Mi-am amintit de vorbele lui Charles. Din păcate, n-aveam încotro. Să faci pipi în pat era ceva de neiertat. Mi-am luat așadar inima-n dinți, așa micuță cum era ea, și m-am sculat.

Frica era atât de puternică, încât eclipsa până și frigul. Ieșirea din dormitor a fost o adevărată aventură, dar bezna care mă

aștepta pe scara răsucită ca un melc era de neimaginat. Am coborât treptele până la primul nivel, sperând că vreunul dintre adulți va fi uitat pe undeva vreo lampă. Întunericul de acolo era și mai compact.

A trebuit să reperez locul unde începea cea de-a doua scară. Am mers în patru labe ca să nu cad într-un hău de trepte. E o minune că nu m-am scăpat între timp pe mine. Jos, eram atât de dezorientat, încât mi-au trebuit vreo zece minute până să găsesc ușa de la toaletă. Când în sfârșit m-am instalat pe scaun, m-am deșertat complet, căci groaza îmi dublase practic nevoile. Am avut înțelepciunea să nu aprind lumina, intuind că era mai bine să-mi păstrez ochii obișnuiți cu întunericul pentru întoarcerea în dormitor.

Trasul apei a declanșat ceva atât de zgomotos, încât am fost convins că o să se dărâme toată casa. Am urcat rapid prima scară, având tot timpul senzația că cineva se ținea după mine. Să fi fost vreun șobolan? Oricât de mare îmi era repulsia, speram totuși că da. Ce greu era să-ți înăbuși urletul de groază!

În timp ce urcam cea de-a doua scară, s-a dovedit că șobolanul mă lua drept un jambon ambulant. Ca să nu-și mai tot înfigă dinții în piciorul meu, i-am tras un șut. Uluit de propriul curaj, am ajuns până la urmă în dormitor, care mi s-a părut o oază de liniște. M-am culcat la loc, atent să-mi bag capul sub pătură, și am adormit jurându-mi că, pe viitor, mă voi duce la toaletă înainte de a urca pentru somnul de peste noapte.

Dimineață nu mai ningea. Plimbatul pe afară era o provocare căreia am încetat foarte repede să-i mai dau atenție, într-atât de spectaculoasă era imaginea castelului și a pădurii îngropate în albul omătului. Simon a dat ordin să mergem să curățăm lacul până nu se întărea zăpada așternută peste gheață, ceea ce ar fi făcut patinajul imposibil.

Fiecare copil a luat câte un soi de mătură-rașchetă și a înlăturat metri întregi de nea proaspătă de pe suprafața înghețată. După aceea, ne-am dus în magazie și ne-am echipat cu niște patine străvechi. N-am îndrăznit să spun că nu mai patinasem niciodată, dar asta s-a văzut foarte repede. Hotărât să mă adaptez cu orice preț, am elaborat o tehnică ce mi-a permis să nu mai cad întruna. Procedeul acesta vechi de când lumea se numește viteză. Dacă înaintai pe patine făcând pașii cât mai mari, dădeai impresia că te pricepi cât de cât și nu mai erai tot pe jos.

— Văd că te descurci, mi-a zis Charles.

Mândru nevoie mare, mi-am dat seama că mi-era chiar cald. Delicioasă senzație. Nu mi-am dat seama cât de periculos era acest lucru și m-am așezat pe marginea lacului pentru a contempla minunăția de peisaj. Cât ai zice pește, sudoarea a început să mi se răcească. M-am dus din nou să patinez împreună cu ceilalți, dar în zadar.

— Gerul învinge întotdeauna, mi-a spus mamaia la castel, în timp ce-mi atârna hainele ude.

— Atunci, nu te poți opri niciodată din patinat? am întrebat eu.

— Ba da. Dar trebuie să te îmbraci în așa fel încât să nu transpiri deloc. Ideea este să-ți fie un pic frig de cum ai ajuns afară. Să ții minte asta.

Am băgat la cap ce mi-a zis ea. Ceea ce nu m-a scutit de câteva greșeli în urma cărora m-am potcovit cu un guturai continuu, dar, câtă vreme nu-ți erau afectați plămânii te puteai considera sănătos.

Din tot ce trăisem în cei șase ani și jumătate de existență, vacanța aceea de Crăciun a fost cea mai apropiată de ceea ce se numește fericire. Zilele petrecute patinând pe lacul pitit în pădure sau alergând pe drumurile înzăpezite mă fascinau pur și simplu. Iar faptul că făceam parte dintr-o gașcă de copii mă exalta de-a dreptul.

Simon se străduia să născocească noi torturi pentru mine. Când vreo furtună ne împiedica să ieșim din casă, mă închidea în baie cu un volum de poeme de-ale tatălui său, obligându-mă să învăț pe dinafară câteva pagini bune de acolo. Trianonul era locul cel mai rece din castel, iar eu tremuram atât de tare, încât memoria mea reținea versurile cu viteza fulgerului.

— Gata! strigam eu.

Eram lăsat atunci să ies din temniță, îmi era luată cartea, iar eu trebuia să recit în fața celor cinci copii, în vreme ce Simon

verifica pe text. Era de ajuns o greșeală cât de mică — „cel“ în loc de „acel“, „ici“ în loc de „aici“ — pentru a mi se dubla numărul poemelor de învățat pe de rost și a fi închis la loc.

Într-o zi, când tataia se ducea acolo unde până și regii se duc pe jos, m-a găsit rostind tare și cu intonație câteva dintre poemele sale dinaintea celor cinci copii ai săi mai mici de vârstă.

Departe de a bănui supliciul din spatele acelei scene, tataia s-a emoționat tot și m-a îmbrățișat:

— Dragul meu Patrick, nu știam că-ți plac atât de tare scrierile mele! Ce bine le reciți!

Era pentru prima dată când mă strângea în brațe un bărbat: mi-am dat seama în clipa aceea cât de mult aș fi vrut să am un tată.

La priveghere, când clanul se încălzea în *shtouf*, tataia le-a povestit tuturor versiunea sa în privința momentului respectiv:

— Patrick este un băiețel care are sfiala propriilor pasiuni. L-am surprins în timp ce psalmodia, avântat, câteva poeme de-ale mele care i-au plăcut mai mult. Îi alesese ca public pe cei mai juni dintre copiii mei, pentru a le arăta cât de talentat este tatăl lor. Iar acești micuți sălbatici îl ascultau cu gura căscată. E cu putință oare să te îndoiești de harul divin, când ți-e dat să asiști la asemenea miracole?

Mamaia m-a sărutat pe frunte, răvășită de cele povestite. Înainte să plec, mi-a dat o carte:

— Fiindcă îți place poezia, dragul meu, îți fac cadou acest volum de care nu m-am despărțit niciodată.

Era un amărât de exemplar din edițiile școlare pe care scria: „Arthur Rimbaud — Poeme“.

— Arthur Rimbaud este cel mai mare poet din toate timpurile, a spus ea. S-a născut în Ardenii francezi, nu departe de-aici.

În tren, la întoarcere, am încercat să citesc acel cadou. Copilăria are această virtute de a nu încerca să răspundă la prostească întrebare: „Oare îmi place?“ Trebuia să descopăr singur.

Am încercat să-mi croiesc un drum printre poemele acelea abrupte. Aveam impresia că mi se propuneau niște ascensiuni mult prea dificile. Ceea ce nu înseamnă că nu mi-am promis să escaladez acele piscuri când aveam să devin alpinist.

Odată ajuns la Bruxelles, potrivit unui scenariu de-acum stabilit, am fost întâmpinat cu o compasiune văicărită și o baie fierbinte. În vreme ce bunica se crucea de cât de tare am slăbit, eu mă lăsam îmbătat de deliciile apei aburinde. Când ai suferit de frig două săptămâni întregi, a-ți fi cald devine o ocupație în sine.

— Și nici măcar n-ai primit un cadou de Crăciun, este? s-a indignat bunica.

— Ba da, am primit o carte.

I-am arătat cartea ponosită dată în dar de mamaia.

— Ia te uită ce splendoare! Lux curat!

N-am prins ironia. Bunica mai mult ca sigur nu știa cine e Rimbaud.

— Nu e obligatoriu să te duci la Pont d'Oye, dragul meu, a zis ea cu bunătate.

— Te rog, bunico, vreau să mai merg și la vară! Îmi place mult de tot acolo.

— Cum vrei tu, a spus ea ridicând din umeri.

La drept vorbind, aș fi vrut să mă duc și în vacanța de Paște, dar simțeam că era mai bine să nu arăt cât de tare mă entuziasma familia Nothomb. Uneori, îi surprindeam pe bunicul și bunica discutând ceva în șoaptă și întrerupându-se de îndată ce mă vedeau. Îmi ajunsese totuși la ureche un nume: Pierre. Nu țineam să știu mai multe.

Era război. Aș vrea să pot spune că mă interesa treaba asta. Probabil că nici n-am priceput mare lucru. La școală, profesorii evitau, prudenți, subiectul. Îmi amintesc că, de câteva ori, a trebuit să coborâm noaptea în pivniță și am văzut-o pe bunica îngrozită.

Singura mea constatare legată de acel conflict este că anglomania mamei s-a întețit. De îndată ce putea închiria un apartament mobilat la Ostende, mă lua cu ea acolo, chiar dacă asta însemna să lipsesc de la școală. Când era vreme frumoasă, mergeam până la capătul estacadei și-mi spunea că-n zare se văd falezele din Dover. Pătrundeam atunci în ficțiunea ei și descriam în amănunt peisajul acela imaginar.

După aceea, la restaurant, Claude abia dacă se atingea de fileul de limbă-de-mare și se întrista văzându-mă cum îmi înfulecam crochetele cu creveți.

— Paddy, dacă vrei să devii un om de lume, nu trebuie să mănânci așa.

Nu îndrăzneam să-i spun că ambiția de a ajunge un om de lume mi-era total străină. Eu voiam să fiu portar de fotbal.

Cel mai important moment din an era trenul Bruxelles-Habay din prima zi a vacanței de vară. Luam întotdeauna cu mine cadoul primit de la mamaia, cel care, cu anii, a devenit cartea mea preferată. Tot citind din ea, am reperat, într-un lung poem intitulat *Corabia beată*, câteva versuri care mi-au mers la inimă:

De vreau din Europa o apă, e-o băltoacă
Neagră și rece, unde, în dulce-amurg de rai,
Stă un copil pe vine și, trist, dă drumu-n joacă,
Unui vapor mai firav ca fluturii de mai.[2]

Știam băltoaca aceea. Era un pârâiaș molcom ascuns în pădure. Nu era vremea secetei, pâraie și râuri găseai peste tot prin Ardeni, dar acela, lent și trist, era al meu, era locul unde mă duceam numai eu. M-am hotărât să-i zic de-atunci încolo „băltoaca“.

Poezia și-a arătat adevărata putere: identificarea acelui firicel de apă cu băltoaca rimbauldiană mi l-a transformat în ceva magic. M-am gândit că, dacă mă băgam cu capul în acea apă, aveam să-l întâlnesc pe tata. Și, stând eu așa, mai mult timp, cu capul sub apă, chiar mi s-a părut că văd chipul unui bărbat.

Când s-a încheiat războiul, aveam nouă ani. Nu s-au petrecut mari schimbări, doar la orele de istorie, unde profesorul îndrăznea acum să abordeze subiectul, însă în vârful picioarelor.

La Pont d'Oye nu s-a mâncat mai mult nici după 1945. Să-ți supraviețuiești propriei copilării rămânea o experiență darwiniană pentru progeniturile lui Pierre Nothomb.

Arthur Rimbaud, *Opere*, traducere de Mihail Nemeș, Polirom, București: 2003. *(N.t.)*

În vara lui 1951, am constatat că Donate nu se mai afla acolo.

— E într-o instituție specială, mi-a zis Charles. Are șaptesprezece ani, nu mai putea să stea aici.

Mi-a părut rău: nutream față de ea o afecțiune plină de duioșie.

— Iar noi avem cincisprezece ani, a mai spus Charles. Nu mai suntem copii.

Constatarea aceea m-a făcut să îngheț. Charles și cu mine eram admiși de-acum în rândul adulților, mulțumită nu atât unei maturități deosebite, cât inexistenței altor copii.

La masă, a fost discutată chestiunea regalității, ca peste tot în Belgia acelor vremuri. În mod curios, nu s-a iscat nicio dispută.

Simon, douăzeci de ani, frumos ca un actor, își invitase cucerirea din acel moment, o domnișoară încântătoare care, înspăimântată de privirile clanului, abia îndrăznea să vorbească.

— O s-o ia de soție? l-am întrebat eu pe Charles.

— Glumești? Le schimbă tot la o săptămână.

După ce și-a devorat anemica porție de mâncare, Charles m-a întrebat ce planuri de viitor aveam. I-am răspuns același lucru ca la șase ani:

— Vreau să mă fac portar de fotbal.

— Serios?

— Da.

— Uită-te la tine, Patrick. N-ai niciun fir de mușchi, ești un intelectual. Găsește-ți altă carieră.

Am stat să mă gândesc și i-am zis:

— Șef de gară.

Charles a pufnit în râs, uitându-se la mine ca la un bolnav incurabil. Reacția lui m-a dezamăgit. Portar de fotbal sau șef de gară, ăsta era viitorul pe care mi-l doream. În rest, nimic altceva nu mă atrăgea.

Încheierea copilăriei nu-mi surâdea deloc. Singura mea dorință adevărată era să am un tată. Aveam doi bunici cărora le atribuisem multă vreme acest rol. Cu timpul însă, începeam să înțeleg că nu prea li se potrivea. Aveau peste șaizeci de ani, iar asta reprezenta o problemă.

Charles era de vârsta mea și totuși tataia al meu era tatăl lui. Mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat ce părere avea despre treaba asta.

— Ai dreptate, mi-a răspuns el, e ciudat. Un tată, în mod normal, te ajută să înțelegi pe ce lume trăiești. Tata habar n-are, e prea bătrân. Îl respect, dar nu e la înălțimea rolului pe care trebuie să-l joace.

— Dacă ai ști ce mult mi-aș dori să am și eu un tată!

— Nu știi ce vorbești. Eu am un tată și asta nu mă ajută cu nimic.

— La Shakespeare, tații sunt atât de importanți și de minunați. Există și-n realitate asemenea tați, sunt sigur.

— Citești Shakespeare?!

Am roșit tot de rușine. Printre sălbaticii de la Pont d'Oye, exceptându-i pe tataia și pe mamaia, nu trebuia să arăți că ai cultură.

Charles tocmai se pregătea să mă dea în vileag celor din haită, ca să demonstreze cât de pămpălău eram, când s-a petrecut un lucru neașteptat: lui Lucie a început să-i curgă sânge din nas, iar după câteva secunde am leșinat.

Când m-am trezit, Nothombii erau la căpătâiul meu.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat eu.

— Noi trebuie să te întrebăm asta. De ce ai căzut așa, ca secerat?

— Am văzut că lui Lucie îi curgea sânge din nas și, brusc, totul s-a întunecat în jur.

— E pentru prima dată când ai văzut sânge? m-a întrebat mamaia.

— Da, așa cred.

— Eh, deci asta e. Leșini când vezi sânge.

— Există așa ceva? a întrebat Simon.

— Da, a zis mamaia. Am avut și eu o mătușă mai în vârstă care avea aceeași problemă.

Răspunsul acela mi-a înrăutățit situația. Clanul m-a luat imediat în tărbacă.

— O muiere! a decis Simon.

— Nu sunt de acord! a intervenit Colette. Femeile nu leșină la vederea sângelui, sunt mai obișnuite cu el decât voi.

— Și mătușa mamei? a replicat Simon.

— Era anormală, a precizat Colette.

Diagnosticul meu era corect. Și nu m-a părăsit nici până azi. E de ajuns să văd un strop de sânge uman sau animal, că gata, nu mai știu de mine. Nu pot nici măcar să zic că-i o fobie, fiindcă nu rămân conștient suficient de mult timp ca să analizez fenomenul. În virtutea principiului complementarității, conștientizarea aceasta mi-a acutizat patologia. Din acel moment, vederea unei

fripturi în sânge ori a unui biftec tartar avea să fie de ajuns. Povestea asta a devenit un handicap deloc neglijabil.

Dacă aș fi fost dintr-o altă generație, m-ar fi dus fără doar și poate la un consult. Nu trebuie să fii totuși cine știe ce savant ca să simți că totul avea legătură cu moartea tatălui meu. Când moartea e produsă de detonația unei mine, e clar că se produce o explozie de sânge.

Pentru mine, acesta a ajuns să fie călcâiul lui Ahile. Glumele proaste de la Pont d'Oye nu mai conteneau. Simon nu pierdea nicio ocazie ca să-și cresteze pielea, doar pentru plăcerea de a asista la leșinul meu imediat.

Mi s-a interzis să mai intru în bucătărie. Exista riscul de a da acolo peste o fleică de vită încă negătită.

În malignitatea lui, Simon nădăjduia că simpla rostire a cuvântului poate genera aceleași efecte ca substanța desemnată. Din fericire, nu a existat o asemenea contaminare. Urăsc, ce-i drept, cuvântul sânge, dar acesta rămâne inofensiv. Degeaba și-a transformat Simon discursul într-o logoree ce urmărea să includă respectivul cuvânt în fiecare frază, nu a existat nicio contagiune.

Ceea ce nu înseamnă că nu m-am întors din vacanță vizibil marcat. Să-l fi sunat oare tataia pe bunicul și să-i fi spus? Nu știu.

Eu, care visam să-i fiu pe plac mamei, mi-am manifestat în fața ei dorința de a intra în armată. Mama m-a privit cu respect. Tatăl ei a stricat tot efectul spunând:

— Nu se poate, Patrick.

— Și de ce nu? s-a ofuscat mama.

— Spune-i tu mamei, drăguțule.

Cum de mă putusem pune într-o situație atât de ridicolă? Ar fi fost suficient să tac. Mi-am blestemat în gând nevoia de a-mi uimi mama. Aceasta s-a uitat la mine cu o figură care spunea: „Pune-mi capăt zilelor, fiule, mi-a ajuns cât am suferit, n-o mai pot duce și pe-asta…" Cu moartea în suflet, am îngăimat:

— Leșin dacă văd sânge.
— Ce vorbă mai e și asta? a zis Claude.
Bunicul a intervenit din nou:
— Ăsta-i adevărul, fetițo. Iar cum Patrick sigur nu-și dorește să lucreze în armată pe post de conțopist, propun să-și aleagă o altă carieră.
Umilit, am lansat o ipoteză doar așa, ca să-i provoc:
— Aș putea să mă fac poet.
— Ah, nu, e destul unul în familie! Vrei să mori de foame, precum cei de la Pont d'Oye? s-a enervat bunicul.
Am plecat privirea în pământ, bănuind că evocarea dorinței mele de a deveni portar de fotbal sau șef de gară mi-ar fi adus exilul imediat.
— Of, Paddy, ce ne facem noi cu tine?
— Ei, hai, draga mea, a spus bunica, fiul tău are o mulțime de calități. E politicos, isteț, cuminte, vorbește frumos și convingător…
Toate acele virtuți enumerate mă întristau: erau contrariul a ceea ce voiam eu să fiu. Și-apoi, de unde naiba trăsese concluzia bunică-mea că vorbeam frumos și convingător? Abia dacă deschideam gura. Sau poate tocmai asta însemna pentru ea o exprimare frumoasă și convingătoare.
— Ce carieră poți face cu asemenea calități? a mormăit cea care înțelegea din acel portret cât de diferit eram de ceilalți Nothombi.
— Păi, cariera carierelor! a zis bunica.
— Care-i aia? am întrebat eu.
— Diplomația.
— Ce-i aia?
— Ei, hai, Patrick, ar trebui să știi. Diplomații sunt niște oameni care-și reprezintă propria țară în străinătate. Ei îi ajută acolo pe conaționalii lor, iar uneori împiedică declanșarea războaielor.

— Ce plictiseală! am oftat eu.

Cei trei adulți au izbucnit în râs. Eram disperat. Propriu-mi călcâi al lui Ahile mă condamna, carevasăzică, la exercitarea unei profesii destinate oamenilor politicoși și cuminți. Niciodată! Am hotărât c-o să mă fac autor dramatic.

În stagiunea precedentă, bunica mă dusese la teatrul Parc să văd *Cyrano de Bergerac*. Îmi plăcuse la nebunie. M-am apucat să scriu o piesă de teatru care spunea cam aceeași poveste, doar că eroul avea ca handicap nu un nas imens, ci tendința de a leșina la vederea sângelui. Am văzut, foarte repede, că nu mergea. Când trebuia să se bată în duel, personajul meu cădea ca secerat la prima picătură de sânge. Era doar un caraghios.

Am luat-o metodic și am întocmit o listă de subiecte care trebuiau evitate din pricina cusurului meu — dat fiind că aveam să-mi joc eu însumi rolurile, la fel ca Molière, sau cel puțin că aveam să asist la propriile-mi piese — și fiindcă nu voiam să-mi asum riscul de a verifica dacă și sângele de pe scenă mă făcea să leșin. Trebuia așadar să renunț la lupte, la vampiri, la tinere fecioare, la căutarea Graalului — la tot ce-i pasiona pe oameni, până la urmă.

Nu-mi mai rămâneau decât temele psihologice sau simbolismul. Îmi venea să mă spânzur. Vârsta de cincisprezece ani se dovedea a fi o chestie îngrozitoare. Orizontul mi se îngusta simțitor.

Când a reînceput școala, Jacques mi-a povestit despre „flirtul“ lui — așa-i zicea el — cu o tânără englezoaică.

— Tare de tot vacanță, moșule! Ar trebui să încerci și tu chestia cu fetele.

Avea dreptate, negreșit. Dar oare de ce mie nu-mi spunea nimic chestia respectivă? Eram încă prea necopt?

M-am gândit la Simon și am declarat:

— Eu nu sunt frumos.

— Ei, și? Ce, eu sunt frumos? a zis Jacques. Pe de altă parte, nu ești nici urât. Iar asta-i de ajuns.

Liniștit de acea opinie, m-am întrebat unde puteam să întâlnesc niște fete. Liceul în care învățam nu era o instituție mixtă.

Probabil că Jacques mi-a citit întrebarea în ochi, fiindcă mi-a propus să merg cu el până la o școală de fete din apropiere. La

patru după-amiaza, ne-am postat pe trotuarul din fața porții colegiului Sainte-Ursule.

În fond, nu văzusem niciodată o tânără fată. Domnișoarele din tribul Nothomb, dat fiind că supraviețuiseră asprei vieți de familie, semănau mai degrabă cu niște activiste comuniste decât cu ceea ce-mi imaginam eu că ar trebui să fie o tânără: o creatură nedefinită, visătoare, plutitoare.

Când adolescentele au țâșnit afară din liceul Sainte-Ursule, am rămas cu gura căscată. Jumătate dintre ele erau niște tinere atât de drăguțe, că nu mai știam la care să mă uit mai întâi. M-am bazat pe Jacques, bărbat cu experiență, pentru stabilirea unei strategii de abordare. Acesta a rămas la fel de încremenit ca și mine, uluit de valurile de grație și de vitalitate ce se revărsau pe poarta colegiului. După o jumătate de oră, nu mai era nimeni.

— Ce-a fost asta? am întrebat eu.

— Slăbuț. Numai plevușcă, a spus Jacques.

— Glumești! Erau care mai de care mai frumoase.

— Patrick, entuziasmul ăsta nu ți-e de niciun folos. Femeilor le plac bărbații blazați.

— Și totuși, niciuna nu s-a uitat la tine.

— Făceau pe indiferentele. Acum, gata, am pregătit terenul.

Întrucât terenul era pregătit, a doua zi ne-am întors.

La patru și un sfert după-amiaza, inima îmi bubuia în piept ca o tobă. Minunea s-a petrecut din nou: porțile s-au deschis, lăsând cale liberă unor minunății de fete. Chiar și cele mai lipsite de grație musteau de farmec. Drept să spun, oricare dintre ele ar fi făcut din mine cel mai fericit băiat din lume.

Atunci s-a petrecut tragedia: Jacques a fost cuprins de unul dintre acele accese de tuse a căror taină n-o mai destăinuise nimănui în afară de mine. Tânărul tuberculos a tușit atât de tare, încât a ajuns să verse un val de sânge pe trotuar. Am leșinat imediat.

Când m-am trezit, o fată de o frumusețe îngerească își ținea mâna pe fruntea mea:

— Unde e Jacques? am bâiguit eu.

— Nu știu despre cine vorbiți, domnule. Ați leșinat și v-ați prăbușit în propriul sânge. De cât timp aveți tuberculoză?

— Nu știu, am zis eu, foarte impresionat că-mi vorbise cu domnule.

— Vreți să chem o ambulanță?

— Nu, o să mă duc acasă.

M-a ajutat să mă ridic. Uitându-mă la balta de sânge coagulat în care căzusem, mi-am dat seama că numai sângele proaspăt, viu și curgător, mă făcea să leșin. Prin urmare, petele de sânge de pe pardesiu m-au lăsat rece.

Édith m-a însoțit până în piața Jamblinne de Meux. Avea paisprezece ani și voia să se facă asistentă medicală. Părinții o botezaseră cu gândul la Edith Cavell[3]. Eponimia funcționase: fata vedea în mine un bolnav grav care trebuia salvat, iar instinctul său de bernardină a făcut-o să mă găsească irezistibil de atrăgător.

Mulțumit peste poate de așa o pleașcă, am avut grijă să n-o contrazic. Édith avea un păr lung de o culoare care șovăia între cea a caramelelor moi și blondul berii. Zâmbea încontinuu, iar chipul ei amintea de cel al Fecioarelor din picturile flamande.

Îmi arăta o considerație încântătoare, mă întreba întruna cum mă simt și voia să mă sprijin de ea ca să pot merge. Am refuzat însă, așa cum ar fi făcut tipul călit și oțelit pe care doream să-l întrupez. Ajunși în fața casei, Edith a vrut să vorbească cu părinții mei. Am exagerat, declarând că eram orfan. Frumoșii ochi ai fetei s-au deschis larg. Mi-a dat numărul ei de telefon.

A doua zi, Jacques a vrut să meargă din nou cu mine la Sainte-Ursule. Am refuzat, fără a catadicsi să dau vreo explicație.

— Înțeleg, a zis el. Crezi că ai un prieten adevărat și-apoi tipul află că ai tuberculoză.

— Jacques, am știut de la bun început că ești tuberculos. Am hotărât să mă concentrez pe studiu, asta-i tot. Pe de altă parte, când mai vomiți sânge pe stradă, nu mai fugi.

— Iar tu, când mai leșini, fă în așa fel încât să nu mai fii cu mine.

După aceste vorbe categorice, fiecare și-a văzut de viața lui. Eu m-am reîntâlnit cu Édith pe ascuns, i-am scris și niște poezii care i s-au părut splendide. Eram oare îndrăgostit? Cu siguranță. De dimineața până seara, mă gândeam numai la ea. Ce tare aș fi vrut s-o sărut! Am încercat să-i smulg un pupic, dar s-a ferit.

— Înțeleg, i-am zis. Ți-e teamă să nu te molipsești.

Atinsă la coarda sensibilă, adolescenta și-a lipit imediat buzele de ale mele. Lipsa mea de experiență în domeniu s-a simțit probabil în aceeași măsură ca și a ei, dar nu mai conta: a fost un moment fabulos. Am cuprins-o în brațe, am lipit-o strâns de mine, i-am simțit mirosul de săpun: eram cucerit.

Apoi ea a plecat, oferindu-mi propria-i absență pentru a mă bucura mai bine de cadoul său. Am dat fuga să mă întind în pat și, uitându-mă la tablou, m-am adresat mamei în acești termeni:

— De-acum nu mai ești femeia vieții mele!

Când m-am reîntâlnit cu Édith, era schimbată.

— Sărutul e extrem de contagios. M-am informat: o să mă îmbolnăvesc aproape sigur de tuberculoză, ceea ce o să-mi închidă porțile școlii de asistente medicale. N-ar fi trebuit să mă provoci, n-a fost cinstit.

Din iubire, am făcut atunci o imensă prostie:

— Stai liniștită, Édith, n-am fost niciodată tuberculos. Balta de sânge din prima zi era opera prietenului meu Jacques.

— Dar îți pierduseși cunoștința!

— Fiindcă leșin la vederea sângelui.

Fata s-a uitat la mine cu o figură schimonosită.

— Nu vreau să te mai văd niciodată! a zis ea și a plecat.

Expresia aceea urâtă pe care i-o văzusem pe chip m-a lecuit într-o clipită. N-am simțit niciun fel de tristețe, doar ușurare la gândul că nu mă lăsasem prins în capcană. Dacă Édith m-ar fi iubit cu adevărat, s-ar fi bucurat că eram bine sănătos. Iar înainte de orice, aerul ei ofuscat mă luminase în privința firii sale.

După acea poveste, am rămas cu un reflex plin de înțelepciune: să nu mă îndrăgostesc niciodată de o femeie până n-o văd supărată. Contrarietatea revelează personalitatea profundă. Toată lumea se poate înfuria, și eu la fel ca ceilalți, dar există un zid de diferență între supărarea sănătoasă și figura ofensată. Aceasta din urmă distruge, în cazul meu, cristalizarea iubirii.

Întors în clasă, am aflat că Jacques le spusese tuturor despre tainicul meu călcâi al lui Ahile.

— Așa carevasăzică, leșinăm când vedem sânge? mă luau peste picior colegii.

Pierderea unui prieten este o grea încercare. Zece ani de prietenie cu Jacques s-au risipit ca un fum. Nu mi-am arătat mâhnirea. Aveam cincisprezece ani, tocmai trăisem primul meu sărut și prima mea trădare.

Pe ultimul rând stătea un băiat, Hubert, cu o figură impasibilă și care studia întruna nu se știe ce. M-am dus să mă așez lângă el și am văzut că trasa niște ideograme.

— Înveți chineza?

— E japoneză, dar seamănă, într-adevăr.

— De ce faci chestia asta?

— Pentru că merge de la sine.

Nicio infatuare în tonul lui. Descosându-l în continuare, am aflat că știa deja să vorbească și să scrie în sanscrită. Cu toate astea, Hubert n-avea nimic din caracteristicile premiantului

clasei, și nici nu era, de altfel. La matematică, științe și gimnastică era chiar mai slab ca mine, ceea ce nu-i deloc ușor.

— Leșin când văd sânge, i-am mărturisit eu fără să mai stau pe gânduri.

— Mi-a ajuns și mie la ureche.

— Ți se pare caraghios?

— Nu mi se pare nicicum.

Era un răspuns pe care-l dădea adesea.

Hubert, care nu inspira nimănui nimic special, rămânea indiferent la tot și toate, inclusiv la el însuși. Am devenit de nedespărțit. Profesorii ne spuneau Durtenothomb sau Notnombédurt, de parcă eram Castor și Polux. Hubert Durt nu se implica niciodată în disputele care țineau de egotism, de susceptibilitate sau testosteron.

Într-o zi, vrând să-l impresionez, i-am spus că mă sărutasem deja pe gură cu o fată.

— A fost bine? m-a întrebat el fără niciun strop de emoție.

— Al naibii de bine.

A înregistrat informația, precum cineva care avea s-o verifice la momentul potrivit. Așa cade omul singur în groapa săpată altuia: cel impresionat am fost eu.

Alt prieten n-am mai avut până la sfârșitul anilor de școală. Hubert mi-a făcut mult bine. Înțelepciunea și blândețea lui m-au influențat și pe mine, cel puțin așa îmi place să cred.

Edith Louisa Cavell — soră medicală britanică, eroină a Primului Război Mondial. (*N.t.*)

Am început să studiez dreptul la universitatea din Namur. Acela era singurul oraș belgian care putea fi găsit grație ochiului lui Baudelaire. Împărțeam acolo o garsonieră cu Henri, care era, ca și mine, student în anul întâi la Drept. Era un tip foarte frumos și pe cât de seducător, pe atât de simpatic. În timpul săptămânii, ne plăcea să ne înhăităm amândoi cu scursorile societății namureze. În weekend, ne întorceam la Bruxelles, unde mergeam la aceleași serate elegante. Băieți de familie bună, n-am fi conceput să ne ducem la acele petreceri fără să ne îmbrăcăm în smocking, deși pe undeva intuiam că, la optsprezece ani, o așa spilcuială era mai degrabă ridicolă.

Într-o seară mondenă dintre acestea, Henri a apărut cu o figură suferindă, care m-a intrigat.

— M-am îndrăgostit, mi-a mărturisit el.

Am izbucnit în râs.

— Nu-i deloc amuzant. Ea nu mă iubește.

— Despre cine e vorba?

Mi-a arătat o tânără înaltă de o frumusețe foarte sofisticată.

— O cheamă Françoise.

— E frumoasă, dar un pic cam rece, nu zici?

— N-ai cum să înțelegi. Aș putea să mor de atâta iubire.

— Du-te și vorbește cu ea, dobitocule!

— Am încercat. Răspunde monosilabic și întoarce privirea în altă parte.

— Insistă.

— E a treia serată la care îi fac curte! Iar ea nu se arată decât plictisită.

— Ce proastă! Dă-i pace.

— M-am îndrăgostit de ea până peste urechi, ți-am zis.

— Scrie-i o scrisoare.

— I-am scris deja pe puțin treizeci. Uite.

A scos din buzunare niște hârtii mototolite și mi le-a întins. Le-am desfăcut și am citit dulcegăriile înșirate acolo.

— A ajuns la ea vreuna dintre fițuicile astea?

— Nu.

— Atunci, nimic nu-i pierdut. Vrei să-i scriu eu o scrisoare semnată cu numele tău?

— Ești fratele meu.

A doua zi, m-am și pus pe treabă. Ce exercițiu fantastic e scrisoarea de amor! Eu, care nu compusesem niciodată așa ceva în nume personal, am descoperit beția întoarcerii dibace din condei a vorbelor de iubire. L-am căutat pe Henri, care mi-a citit opera, cu ochii mari cât cepele.

— Te-ai îndrăgostit și tu de Françoise sau ce? m-a întrebat el.

— Nu e genul meu.

— Dacă nici după asta nu mă iubește, înseamnă că nu mai am nicio șansă.

S-a semnat și a pus scrisoarea la poștă. După câteva zile, portăreasa namureză ne-a strecurat un plic pe sub ușa garsonierei. Alb ca varul, Henri s-a aruncat asupra lui și a citit.

— Mă iubește! a urlat el.

Mi-a întins epistola de la Françoise. Spre surprinderea mea, am descoperit că scria admirabil, cu simțire și inteligență. Dacă n-ar fi avut figura aceea glacială, m-aș fi putut îndrăgosti și eu de ea.

— Patrick, e numai meritul tău. O să mă întâlnesc cu ea la petrecerea familiei Kettenis.

Eram invitat și eu acolo, așa că am putut asista la întâlnirea lor.

Tânăra era la fel de frumoasă, dar mai distantă ca oricând.

— Tu înțelegi ceva? m-a întrebat Henri de cum s-a îndepărtat de ea.

— E timidă, am sugerat eu.

— Îi mai scrii o dată pentru mine?

Știam de-acum ce aveam de făcut. Am meșteșugit o bijuterie epistolară în care am strecurat un strop de disperare, un pic de indignare și o idee de furie. Răspunsul n-a întârziat să vină: o epistolă superbă în care sora cea mică a prințesei de Clèves se arăta revoltată de o așa reacție. „La ce te așteptai, Henri? Când îți scriu, îmi iau foc obrajii. Cum te-aș putea privi în ochi?“

— Mă iubește! a urlat Henri.

— Ce ființă complicată! am suspinat eu.

Scenariul s-a repetat: la serata de la Van Ypersele, Françoise abia a catadicsit să-i adreseze lui Henri câteva cuvinte.

— Mare mister, fata asta! a spus prietenul meu, descumpănit.

— Îi dăm noi de capăt, am declarat eu.

Am scris o misivă atât de năvalnică, încât Henri m-a întrebat dacă nu cumva exageram.

— O iubești sau nu?

— N-aș vrea s-o sperii.

— Greșești. Aisbergul trebuie spart. Altminteri, o să te duci la fund ca Titanicul.

Pe cât de locvace era fata în scris, pe atât de lipsită de texte era la oral. Dacă Henri încerca s-o sărute, ea se desprindea din brațele lui, îngrozită. Era mai mult decât o simplă sfială. Prietenul meu și cu mine am ajuns să ne întrebăm dacă nu cumva avea vreo meteahnă.

După șase luni, Henri tot nu obținuse nimic, niciun sărut, nicio întâlnire, așa că m-a rugat să fac o mică anchetă. Atâta așteptam. Am aflat adresa fetei și m-am dus să-i bat la ușă. M-a primit o domnișorică de șaisprezece ani.

— Dumneata ești cel îndrăgostit de sora mea?

— Nu, eu sunt Patrick, prietenul lui.

— Și de ce nu vine Henri personal?

Am încercat să-i explic, remarcând în același timp că sora mai mică era tot atât de plină de viață și de farmec pe cât de văduvită era cea mare. Până la urmă, am ajuns să-i vorbesc despre o grămadă de alte lucruri. Dintr-odată, o creatură cu bigudiuri și ochelari a apărut în antreu, adresându-i-se interlocutoarei mele pe un ton sec:

— Asta înseamnă să înveți?

M-am uitat mai bine la ea și, recunoscând-o, am exclamat:

— Françoise!

Ea m-a văzut, m-a identificat și a fugit imediat.

— Care-i problema cu ea? am întrebat-o pe sora mai mică.

— Nu suportă să fie văzută așa cum e în realitate.

— E și mai grav. Nu suportă nici măcar ca Henri să stea de vorbă cu ea între patru ochi. E îndrăgostită, de fapt, sau nu?

— Este. Dar n-are deloc încredere în ea.

— Crezi că va trece peste problema asta? E vreo speranță pentru Henri?

Fata a scos un oftat.

— Voi încerca s-o influențez și eu, a spus ea.

M-am dus la Henri și i-am povestit scena la care asistasem.

— Știi, am văzut-o pe Françoise cu ochelari și bigudiuri, nu mai era atât de răpitoare.

Vorbele mele n-au avut niciun efect asupra îndrăgostitului. M-a pus să-i scriu imediat lui Françoise o scrisoare de dragoste devastatoare. M-am executat. Răspunsul n-a întârziat prea mult. Françoise nu mai folosise niciodată niște cuvinte atât de pătimașe. Părea să fie un nou început.

Mi-am dat seama că sora mai mică a lui Françoise îmi rămăsese în minte. Am găsit un pretext ca s-o revăd. Era și mai frumoasă decât mi-o aminteam, veselă din fire și cu o conversație plină de vervă.

Într-o după-amiază în care îi țineam companie, Françoise a venit să-mi spună că nu era cazul să-i curtez sora, că asta nu se făcea și că ea „nu ieșea încă în lume“.

Danièle și-a înfipt în coapse pumnii strânși, a luat o față furioasă și a spus răspicat:

— Nu vrei tu să-ți vezi de treburile tale?

Am fotografiat din ochi mânia aceea întemeiată și exprimată fără niciun fel de fason: nu ăsta era criteriul meu de selecție? Danièle mă cucerise.

Henri, în schimb, simțea că-și pierde mințile. După un an de suspine și scrisori înflăcărate, Françoise rămânea aceeași fortăreață inexpugnabilă.

Fără a mă mai consulta cu el, am vorbit direct cu Danièle, povestindu-i despre disperarea prietenului meu. Ea m-a luat atunci de mână:

— Hai să ne plimbăm prin cartier.

Când am ajuns destul de departe de casa ei, Danièle mi-a spus:

— Eu sunt cea care răspunde scrisorilor lui Henri.

Am căscat niște ochi cât cepele și i-am zis:

— Eu le scriu pe ale lui!

După o clipă de uluire, am izbucnit amândoi în râs. Apoi, am cerut o explicație.

— Hai că ești nostim! Eu scriu în locul lui Françoise din același motiv pentru care tu scrii în locul lui Henri. Amândoi sunt îndrăgostiți cu adevărat, dar nu au încredere în ei.

— De ce sora ta refuză și cea mai mică întâlnire cu el?

— Zice că nu-i suficient de isteață.

— Spune-i că asta crede și Henri despre el.

Pesemne că Danièle și-a pledat cu abilitate cauza, căci prietenul meu a obținut în sfârșit o întâlnire. Din acel moment, n-a mai avut nevoie de serviciile mele epistolare, și nici Françoise de cele ale surorii ei. În ce mă privește, am început să-i scriu lui Danièle niște scrisori care, deși foarte diferite de cele semnate cu numele prietenului meu, nu erau mai puțin animate de iubire. Iar răspunsurile ei mă încântau.

În anii 1950, societatea belgiană trăia după aceleași coduri precum cei de la curtea lui Henric al III-lea. A trebuit să aștept ca Danièle să împlinească optsprezece ani și să „își facă intrarea în lume“ ca s-o pot curta în mod oficial.

Eu aveam douăzeci de ani, nu vedeam niciun motiv să mai aștept. I-am încredințat lui Danièle teribilul meu secret:

— Leșin la vederea sângelui.

— Nu mai am niciun dubiu, la tine nimic nu-i obișnuit.

— E valabil și dacă văd o friptură în sânge sau un biftec tartar.

— O să mâncăm numai fripturi tari ca talpa.

Am cerut-o în căsătorie, iar ea a acceptat. Eram în 1956, începea viața noastră.

Ți-ai găsit! A fost exact momentul ales de Pierre Nothomb pentru a se manifesta. Mi-a dat telefon să-mi spună că interzicea acel mariaj.

— Domnișoara aceasta nu e dintr-o familie suficient de bună pentru tine.

— Tataie, ce vreți să spuneți?

— Suntem din neamul Nothombilor, țin să-ți amintesc. Constituția țării noastre a fost redactată de un Nothomb.

— Nu suntem chiar casa Windsor, din câte știu eu.

— Nu suntem nici atât de departe cum crezi tu.

Am închis, hotărât să-l las să delireze singur și am dat fuga acasă la Danièle.

Pentru prima dată, ușa mi-a fost deschisă de tatăl ei. Am descoperit un bărbat imens și superb, în vârstă de patruzeci și cinci de ani, foarte elegant.

— Patrick Nothomb, presupun?

— Chiar el. Am venit să-mi văd logodnica.

— Îmi pare rău, fiica mea nu poate fi logodnica dumitale. Regret nespus, crede-mă. Tata-mare al dumitale m-a sunat și mi-a interzis să te primesc.

— Nu suntem obligați să ne supunem acestui despot.

— Dat fiind modul în care mi-a insultat familia, te asigur, cu mare părere de rău, că mă voi opune acestei căsătorii.

Eram stăpânit de un sentiment imposibil de descris: deopotrivă înnebunit de furie și sedus în cel mai înalt grad. Bărbatul pe care tocmai îl întâlnisem era întruchiparea tatălui la care visasem dintotdeauna. Cel mai ciudat lucru era reciprocitatea: bărbatul acela, tată a trei fiice, descoperea fiul la care nădăjduise atâta vreme. Stăteam amândoi ca vrăjiți, iar cuvintele noastre nu se potriveau deloc cu ceea ce simțeam.

— Domnule, o iubesc pe fiica dumneavoastră și am să lupt pentru ca ea să-mi devină soție.

— Tinere prieten, îmi ești foarte simpatic. Nu-ți irosi viața pentru o cauză pierdută.

Am făcut niște cercetări și am aflat că tatăl lui Danièle, cavalerul Guy Scheyven, provenea din rândurile nobilimii din Bruges. Desigur, făcuse o mezalianță luând-o în căsătorie pe Guilaine Boucher, care se trăgea din rândurile burgheziei din Tournai. De aici, însă, și până la a afirma că Danièle nu era dintr-o familie suficient de bună pentru un Nothomb, era totuși cam mult. I-am spus lucrul ăsta lui Pierre Nothomb, la telefon, iar el mi-a râs în nas.

— Mai târziu, o să-mi mulțumești, dragul meu. Oricum, l-am sunat pe tatăl ei, iar el m-a înțeles foarte bine.

— Da, l-ați insultat pe omul acela care este întruchiparea nobleței.

— Ce limbaj e ăsta, domnișorule?

— Un limbaj mai puțin perimat decât al dumneavoastră.

N-aș fi crezut niciodată că o să trăiesc o situație atât de ireală. A fost nevoie de toată tărășenia aceea ca să-mi dau seama de alienarea lumii din care făceam parte. În momentul acela, am hotărât că Danièle și cu mine ne vom expatria.

Fiindcă nu concepeam să renunț la ea. Am continuat așadar să ne vedem pe ascuns. Locul întâlnirilor noastre secrete era pavilionul de la intrarea în parcul Cambre. Nu ne puteam vedea acolo decât o dată pe săptămână. În restul timpului, ne scriam scrisori pătimașe, pe care ni le transmiteam prin Henri și Françoise.

După terminarea studiilor de Drept, am susținut, cu succes, concursul de intrare în diplomație. Nu-mi mai rămânea decât să mă însor cu Danièle. Am anunțat întreaga Belgie că ne căsătoream.

Pierre Nothomb m-a sunat imediat.

— Ți-ai pierdut mințile, dragul meu.

— Ce fac este perfect legal. Nu-mi puteți interzice acest lucru.

— Niciodată n-am s-o întâlnesc pe femeia asta…

— Aici vă înșelați. Danièle și cu mine o să ajungem la Pont d'Oye sâmbăta viitoare.

— N-o s-o primesc.

— Foarte bine. Atunci Danièle o să spună peste tot că sunteți nu doar un monstru de snobism, ci și un personaj grosolan.

Strategia a funcționat, tataia avea să-mi primească logodnica. Rămânea de văzut în ce fel.

În ziua stabilită, am luat mașina maică-mii și m-am dus cu Danièle în inima Ardenilor. Biata de ea, conștientă de examenul care o aștepta, era albă la față ca un giulgiu. Pe drum, am tot încercat s-o liniștesc, dar degeaba.

Pierre Nothomb se înălța în fața castelului precum statuia Comandorului. Tânăra l-a salutat bâlbâindu-se de groază.

— Bună ziua, domnișoară, a spus el ceremonios. Sunteți frumusețea în persoană!

Cuvintele acelea ar fi putut să fie foarte amabile, dacă n-ar fi fost însoțite de niște insinuări disprețuitoare.

Nothombii ceilalți au apărut unul câte unul pentru a vedea obiectul scandalului. Danièle pălea văzând cu ochii. Am pornit-o cu toții la o plimbare prin pădure.

Tataia nu contenea s-o urmărească cu coada ochiului.

— Nu vă uitați deloc spre lac, domnișoară.

— Ba da, ba da, mă uit.

— Și cum vi se pare?

De obicei, logodnica mea era tare în replici. Încercarea de-acum era însă atât de grea, încât n-a găsit niciuna. Așa încât a răspuns:

— Mi se pare un lac drăguț.

Toți au pufnit într-un râs răutăcios. Simon, care voia să prelungească sceneta comică, a întrebat-o pe Danièle cum i se părea pădurea.

— Mi se pare o pădure veselă, a bâiguit biata de ea.

A fost un dezastru.

La masa de prânz, tânăra n-a putut înghiți nimic.

— Știți că, dacă într-o bună zi veți ajunge totuși ambasadoare, va trebui să gustați din fiecare fel de mâncare la mesele protocolare? i-a strecurat Pierre Nothomb.

Danièle s-a uitat la mine cerându-mi să-i sar în ajutor. Am zis ce mi-a venit la gură:

— Danièle are grijă de siluetă.

Hohote de râs.

— Vai, domnișoară, dar sunteți subțire ca un pai, e caraghios.

Când ne beam cafeaua în grădină, am văzut că mamaia îi vorbea cu căldură logodnicei mele. Ușurarea mi-a fost însă de scurtă durată. Tataia m-a luat deoparte și mi-a zis:

— Cred că ai înțeles, drăguțule. Căsătoria aceasta e de neconceput. Fata-i complet idioată. Îți fac un serviciu, crede-mă. E foarte frumoasă, fără doar și poate. Prin urmare, ia-ți-o ca amantă.

Mâhnit, am invocat nu știu ce obligație pentru a pleca cât mai repede și a o scoate pe Danièle de acolo. Pe drum, la întoarcere, am putut vedea gândirea extrem de pozitivă a logodnicei mele, care mi-a spus:

— Tataia al tău e un pic cam plicticos, dar pe mamaia ta o ador.

Nici măcar nu băgase de seamă repriza de umilire la care o supusese Pierre Nothomb. Câtă forță și cât curaj! Am fixat data căsătoriei noastre pe 13 iunie 1960.

La scurt timp după aceea, am primit vizita tatălui lui Danièle.

— Mai ai încă timp să renunți, mi-a spus el.

M-am înfuriat:

— De ce spuneți asta? Aveam impresia că mă simpatizați.

— Tocmai. Mariajul acesta e un scandal pentru ai tăi.

— Și credeți că au un motiv întemeiat să se scandalizeze?

— Nu. Dar n-aș vrea ca într-o bună zi să regreți că te-ai căsătorit cu fiica mea.

— N-am cum să regret, mai ales că-i fiica dumneavoastră. V-o spun deschis, drama vieții mele e că nu am avut un tată ca dumneavoastră. Dumneavoastră reprezentați pentru mine tatăl ideal.

Tulburat de această declarație, cel care urma să-mi devină tată socru nu a mai insistat.

În ziua nunții, Pierre Nothomb a încercat cu el aceeași manevră pe care i-o aplicase lui Danièle. N-am știut niciodată ce i-a răspuns socrul meu, dar l-am văzut pe tataia îndepărtându-se livid la față, precum cineva care a înregistrat un eșec usturător. De-atunci, nu s-a mai pus niciodată problema rangului așa-zis inferior al soției mele.

Un diplomat nu pleacă imediat în străinătate. Lucrează mai întâi doi ani la Ministerul Afacerilor Externe, ca să învețe care-i vor fi interlocutorii în următorii patruzeci de ani.

La începutul toamnei lui 1961, Danièle m-a anunțat că e însărcinată. Vestea aceea m-a emoționat grozav: aveam să devin ceea ce mie îmi lipsise într-un mod atât de dureros.

— O să fie pe la sfârșit de mai, a zis ea.

— Nu puteai să-mi faci un dar mai frumos de ziua mea de naștere, i-am răspuns eu.

Nici nu știam câtă dreptate aveam. Sarcina a decurs fără probleme și totul prevestea că bebelușul avea să se nască pe 24 mai.

Din păcate, dacă pot să zic așa, pe 23 mai, pe la șase seara, Danièle a simțit primele contracții.

— Abține-te! am strigat eu. Peste câteva ore intrăm în ziua de 24 mai.

Privirea pe care mi-a aruncat-o m-a făcut să-mi înțeleg prostia și nepriceperea.

La unsprezece și jumătate seara, Danièle a născut un băiat. Pe vremea aceea, tatăl nu era poftit să asiste la procesul de moșire, așa că am scăpat fără să leșin. Nu m-au chemat decât atunci când copilul a fost curățat de orice urmă de sânge.

Pe fiul meu avea să-l cheme André, așa cum se numise și tatăl meu. Cel care m-a transformat în tată nu putea purta decât numele tatei. Când l-am luat în brațe, am simțit o iubire atât de intensă, încât n-am putut scoate niciun cuvânt.

André a fost un copilaș fragil și sperios. Se îmbolnăvea foarte ușor. Pierre Nothomb, cu care mă împăcasem, a venit la Bruxelles să-și vadă primul nepot. A recitat câteva versuri pe care tocmai le compusese, iar bebelușul a părut să-l asculte cu emoție.

— Știam eu că André al nostru o să fie poet, a declarat străbunicul.

De fiecare dată când nu mă temeam c-o să-l deranjez, îl luam pe André în brațe și-l strângeam la piept. Misterul renăștea la fiecare astfel de îmbrățișare: un hău de dragoste, pe cât de adânc, pe atât de plin, îmi sfâșia inima. Aveam de-a face cu o enormă necunoscută: paternitatea era vocația mea, simțeam asta, și totuși habar n-aveam în ce consta.

Mă bazam pe bebeluș c-o să mă învețe.

Prima mea misiune diplomatică a fost în Congo, care tocmai își obținuse independența. Danièle, André și cu mine ne-am dus să trăim în orașul capitală care în curând avea să se numească Kinshasa.

Ar fi un eufemism să mă calific drept anticolonialist. Eram mai mult decât entuziasmat să descopăr țara aceea în sfârșit liberă.

În vara lui 1964, ambasadorul Belgiei m-a numit consul la Stanleyville. Mi-am lăsat familia în capitală și m-am dus acolo să-mi iau postul în primire. Țara era frământată pe atunci de niște dispute intestine explozive, iar pe tot cuprinsul ei, după declararea independenței, mocnea o rebeliune care se voia marxistă.

Pe 6 august, a început ceea ce trebuia să fie cea mai mare luare de ostatici a secolului douăzeci. Rebelii au pus stăpânire pe Stanleyville, iar cei o mie cinci sute de albi care locuiau acolo au devenit ostatici. Noii stăpâni ai orașului au avertizat autoritățile

din capitală că, dacă nu le acceptau condițiile, ostaticii aveau să fie executați.

Cererile lor erau simple: voiau să fie recunoscută ca stat partea aceea de est, cu numele de Republica Populară Congo și cu capitala la Stanleyville. Era evident că n-aveau să se mulțumească doar cu teritoriile de est și că voiau să ocupe întreaga țară.

Vorbesc despre lucrurile astea la trecut, dar nimic nu s-a încheiat de fapt. Suntem în noiembrie, iar luarea ostaticilor a început în primele zile ale lunii august. Am senzația că sunt aici de când lumea.

În foarte scurt timp, rebelii i-au adunat pe albi la Palace Hotel. Oamenii în vârstă, femeile însărcinate și bolnavii au fost lăsați să stea în camere. Toți ceilalți ostatici, printre care mă număram și eu, au fost parcați în holul cel mare al hotelului, locul în care aveam să viețuim de-atunci încolo.

În fiecare dimineață, rebelii veneau înarmați cu puști de asalt și ne spuneau:

— Guvernul vostru nu ne-a recunoscut nici acum. O să vă omorâm.

În fiecare dimineață, mă ofeream ca interlocutor.

— E un proiect interesant. Dar, în calitate de consul al Belgiei, sugerez să începem prin a purta un dialog.

Asta însemna că urma să mă așez în cerc cu șefii lor și să discutăm până noaptea târziu. Supraviețuirea celor o mie cinci sute de ostatici depindea nu de elocvența mea, ci de aptitudinea de a participa la niște discuții inimaginabile. Forțat de împrejurări, am ajuns capabil să vorbesc ore în șir cu o impetuozitate formidabilă, să-i asigur de simpatia noastră, de foarte probabila noastră recunoaștere de îndată ce le vom fi primit revendicările.

Nu conta că spuneam niște aberații. Important era să vorbesc convingător. Repetițiile erau binevenite, trebuia să le intre bine

în cap ce spuneam.

Unul dintre lucrurile care-i înfuriau pe rebeli era refuzul guvernului din capitală de a-i asculta. În fiecare zi, trebuia să-mi arăt nu doar indignarea față de acea situație, ci și neputința de a o schimba.

La care rebelii răspundeau invariabil că dacă Belgia le-ar recunoaște guvernul, capitala ar face-o de asemenea. Raționament pe care eu îl respingeam semnalându-le că în acel moment colonialismul era o chestiune încheiată, că Belgia pierduse și că asta mă bucura.

Nu trebuia lăsat niciodată să se aștearnă liniștea în timpul acelor discuții. Dacă eu tăceam și ceilalți tăceau, demonul trăgaciului se trezea într-o clipită.

Fire mai degrabă taciturnă, am învățat să turui ca o meliță. Eram noua Șeherazadă: de capacitatea mea de-a vorbi depindea viața compatrioților mei. Bineînțeles, nu trebuia spus orice, rebelii mă ascultau cu atenție. În caz de pană de idei însă, înțelepciunea consta în a-mi relua discursul de la capăt. Iar dacă vreunul dintre rebeli mă întrerupea zicând:

— Ați mai spus asta.

Răspunsul meu era următorul:

— E pentru cei nou-sosiți.

Fiindcă cercul discuțiilor se lărgea necontenit.

Pe 5 septembrie, la Stanleyville a debarcat conducătorul rebeliunii din est, Christophe Gbenye. În aceeași zi, a devenit președintele Republicii Populare Congo.

— Ce mai faceți? m-a întrebat el când m-a văzut.

— Foarte bine, mulțumesc, domnule președinte.

— De când sunteți în Stan?

— De la 1 august.

— Și vă place aici?

— De ce nu?

Gbenye s-a alăturat discuțiilor noastre. Aidoma celorlalți rebeli, s-a dovedit de o extraordinară elocință.

La căderea serii, ajungeam să uit de oboseală. Cuvântul trecea de la unul la altul, iar când ajungea din nou la mine, îl înșfăcam cu nădejde și-l aruncam ca pe o minge către cine voia să-l prindă. Aceste turniruri verbale țineau până când adormea toată lumea: momentul respectiv îmi scăpa aproape întotdeauna, iar când mă trezeam, eram întins pe jos, dimpreună cu ceilalți.

Ca oricine în astfel de împrejurări, eram pândit de sindromul Stockholm. Ce m-a împiedicat să cad în asta e faptul că rebelii, în ciuda eforturilor mele susținute, au ucis câțiva ostatici, uneori chiar sub ochii mei. Aveam grijă, în acele momente, să nu mă uit la trupurile însângerate. Dacă rebelii descopereau că ditamai consulul Belgiei leșina la vederea sângelui, îmi pierdeam orice credibilitate, aș fi fost un om terminat.

Gbenye mi-a observat manevra.

— Domnule consul, de ce nu vă uitați la cadavrul conaționalului dumneavoastră?

— Din respect pentru sufletul lui, domnule președinte.

Răspunsul a stârnit un oarecare interes.

De fiecare dată când era omorât un ostatic, trebuia să mă lupt cu groaza și cu demoralizarea, să-mi găsesc tot felul de argumente pentru a nu-mi deveni propriul dușman. Dacă nu-mi păstram moralul ridicat, nu mai puteam să prelungesc apărarea prin cuvânt.

Fiecare cu tehnica lui de a nu se descuraja. A mea consta în respingerea ideii că mai există și o altă lume: totul se întâmpla aici, niciodată n-avusesem o altă viață. Dacă începeam să mă gândesc la familia mea, eram pierdut. Câteodată, când lăsam garda jos, eram asaltat de fantasme de o înspăimântătoare

duioșie, precum mireasma părului lui Danièle. Trebuia să le alung pe loc, altfel mă afundam în fragilitatea nostalgiei.

Sindromul Stockholm a fost foarte mult simplificat. Nu e vorba doar de iubire. De îndată ce un gardian urlă ceva mai încet, un bucătar distrat îți toarnă un polonic în plus, ori ți se aruncă o privire omenească, imediat ce pari a fi ascultat ca un adversar demn de acest nume, ești cuprins de un val nestăpânit de recunoștință. Scăparea, pentru o clipă, de răul tratament de până atunci e de ajuns pentru a te convinge că te numeri printre cei aleși. Nu te îndrăgostești, ajungi să te simți neașteptat de îndrăgit. E vorba de o variantă a erotomaniei care se poate complica printr-un masochism paradoxal. Ostaticul care se îndrăgostește este cel căruia convingerea că e iubit îi produce o tulburare maniacă.

Nu m-am îndrăgostit niciodată de temnicerii mei, în schimb a trebuit să-mi stăvilesc elanul recunoștinței atunci când, în timpul discuțiilor, câte un rebel reacționa cu entuziasm la cuvintele mele.

Întrucât acest nou stat se voia comunist, încercam să mă arăt mai marxist decât Marx.

— Proprietatea înseamnă furt. Dacă puneți stăpânire pe oraș, îl furați.

— Nu punem stăpânire pe el, îl ocupăm. E cu totul altceva.

— Cum explicați legitimitatea luării noastre ca ostatici?

— Revoluția nu este un dineu de gală.

— Pentru imaginea unei țări care se vrea exemplară, metoda mi se pare discutabilă.

— Dacă ați urmări evenimentele citind ziarul, la Bruxelles, ați fi de partea noastră.

Acest ultim argument îți lua maul. Încercam să mă conving că era fals. Nu reușeam pe de-a-ntregul. Dovadă că elocința rebelilor avea întotdeauna o lungime de pistă avans.

Cel mai adesea, mâncam în timpul discuțiilor. Banane, alune, moambe[4], sakasaka[5], toate mi se păreau delicioase. Situația respectivă, în loc să-mi taie pofta de mâncare, îmi provoca o foame mai intensă ca de obicei.

Hrana ostaticilor provenea din rezervele de conserve ale hotelului, din fericire imense. Mulți, foarte repede, s-au scârbit de ele. Nu și eu. Mărturisesc că am avut adeseori cu unii compatrioți genul acesta de discuții:

— Ești cam abătut, sau mi se pare?

— Sunt, sunt.

— Nu-ți mai place nimic, ți-ai pierdut pofta de mâncare?

— Da.

— Atunci, dă-mi mie cutia ta de ravioli.

Mâncatul direct din conservă nu mă deranja.

De la începutul încarcerării noastre, s-au născut la hotel mai mulți copii. De fiecare dată, am fost la fel de emoționat ca și cum eu aș fi fost tatăl.

Cele mai multe ucideri de ostatici se produceau în lipsa conducătorilor. Făceam așadar tot ce-mi stătea în putință pentru ca ei să stea cât mai mult în preajma noastră. În zilele cu ploaie, mi-era mai ușor să-i conving ca discuțiile să aibă loc în holul hotelului. Din nefericire însă, vremea era mai întotdeauna frumoasă și mă duceau la discuții afară, pe malul fluviului.

Uneori, se întâmpla să fiu avertizat în legătură cu o execuție iminentă. Dădeam atunci fuga și mă puneam între victimă și călăi. Dacă mă întrebau ce fac, le spuneam:

— Îmi fac meseria.

— Sunteți scut uman?

— Sunt negociator.

— Cine v-a dat acest titlu?

— Președintele Gbenye.

Numele acela îi descuraja pe candidații la crimă. Din păcate, metoda respectivă a înregistrat și eșecuri. Nimic nu-i mai dureros decât să asiști la un asasinat fără a putea să intervii. Aplicam atunci deviza nietzscheană, mă uitam în altă parte, dar nu din obediență față de așa-zisa „știință voioasă“, ci ca să nu leșin și să provoc de fiecare dată interogatoriul despre care am mai povestit.

Mi s-a întâmplat și să descopăr cadavre de ostatici nu tocmai proaspete.

— La astea vă uitați? observau rebelii.

— Sufletul lor nu mai e aici.

Traducere: sângele se uscase.

Fiecare nou mort arăta limitele puterii mele de negociator. Dincolo de oroare, încercam un sentiment de vinovăție. Trebuia atunci să duc tratative cu mine însumi: „Nu poți să fii peste tot în același timp. Fără tine, toți ostaticii ar fi fost masacrați din prima zi“. La care trebuia să-mi bag pumnul în gât ca să nu răspund: „Ar fi fost mult mai bine așa. Atâta spaimă și atâtea suferințe ar fi fost cruțate. Cei din familie ar fi ținut doliu după noi, în loc să se macine pe dinăuntru de grija noastră“.

Mi-era greu, atunci, să nu mi-o imaginez pe Danièle văduvă, ca maică-mea, aproape la aceeași vârstă. Dar nu, acel univers paralel era inexistent. Nu existau o lume dinainte, o altă țară, un alt oraș sau, mai ales, alți oameni.

Între ostatici s-au născut prietenii ciudate. Belgienii de aici se cunoșteau de multă vreme și nu se apreciau neapărat. A fost nevoie de câteva luni de captivitate în holul hotelului ca să apară unele afinități.

Tot scotocind prin pivnițe, unul dintre noi a dat peste un imens stoc de vermut. Ne-ar fi plăcut să-l ducem sus ca să-l împărțim, dar nu voiam să le dăm și gardienilor. Vestea s-a împrăștiat imediat: „Dacă sunteți cu moralul la pământ, strecurați-vă în subsolul cutare și serviți-vă“.

Tare mi-aș fi dorit să beau și eu un pic. Din păcate însă, era prea periculos. În caz de negocieri — iar acestea puteau începe oricând —, damful respirației m-ar fi dat de gol.

Mulți ostatici au avut prezența de spirit să ia cu ei niște pachete de cărți de joc. Whistul a devenit principala activitate. Unii belgieni jucau fără întrerupere. Cei care aveau cărți de citit le împrumutau și altora. Toți regretau că erau atât de puține.

La începutul lui august, mă gândeam că n-o să stau la Stanleyville decât trei săptămâni, așa încât nu-mi luasem cu mine decât două romane, *Un roi sans divertissement* de Giono *și Suflete zbuciumate*[6] de Zweig. Cel din urmă a devenit cartea mea de căpătâi. Îl țineam numai pentru mine. De ce oare povestea aceea, atât de străină de ce trăiam eu, mă tulbura atât de mult? Poate tocmai din acest motiv.

Președintele Gbenye m-a surprins complet afundat în lectură.

— Ce citiți, domnule consul?

I-am arătat coperta cărții.

— *Suflete zbuciumate*. Frumos titlu, a zis Gbenye.

— Într-adevăr.

— Stați liniștit. La momentul potrivit, o să avem grijă să fie mare zbucium.

Vorbele acelea numai liniștitoare nu erau. „La momentul potrivit.“ Se gândea oare la același lucru ca și mine? Când îmi imaginam posibilele deznodăminte, întrevedeam soluția probabilă a unei parașutări de militari belgieni. Pe cât de mult mi-o doream, pe atât de tare mă înspăimânta, căci dacă avea loc așa ceva, talentele mele de Șeherazadă n-ar mai fi fost de ajuns pentru a evita baia de sânge. Rebelilor care mă întrebau le spuneam că o asemenea ipoteză nu era de luat în calcul.

— Belgienii preferă întotdeauna negocierea, le repetam eu.

— La fel și dumneata?

— Da. Sunt cel mai bun exemplu în acest sens.
— Și totuși, guvernul dumitale tace chitic.
— Nu știu ce să vă spun, n-am mai ținut legătura cu ministerul. Dar nu uitați că, în calitate de diplomat, reprezint întregul meu guvern.
— Atunci, recunoașteți-ne statul.
— Asta și fac. Din nefericire însă, cuvântul meu nu este de ajuns.
— De-asta vă ținem ostatici.
— De-asta vă sfătuiesc să nu ne omorâți.

După care o luam de la capăt. Aveam senzația că sunt un matematician care demonstrează de mii de ori aceeași teoremă, într-un mod cât mai elegant cu putință. Uneori, câte un rebel mă întreba brusc:
— Și ce ne oprește să vă omorâm acum, pe loc?

Eu răspundeam:
— Asta ar strica imaginea tinerei voastre republici.

Sau:
— Ați pierde un negociator care are plăcerea de a discuta cu voi.

Sau:
— Eu sunt memoria voastră vie. Când vă va fi recunoscut statul, voi putea spune lumii întregi povestea domniilor voastre.

Câtă vreme discutam, puteam încă spera c-o să scap cu bine din toată acea poveste. De câte ori nu s-a întâmplat ca un rebel să îndrepte tam-nisam arma spre mine? De fiecare dată însă, m-au salvat tovarășii săi:
— Vezi că președintelui îi place să stea de vorbă cu ăsta.
— Crezi că vrea să-l omoare cu mâna lui?
— Posibil.

Într-o zi, când un puști de doisprezece ani mă luase în cătarea kalașnikovului, i-am servit următorul argument:
— Nu poți. Președintele vrea să mă omoare cu mâna lui.

A lăsat arma jos, contrariat.

Asemenea altor sute de copii, fusese recrutat în timpul nesfârșitului marș spre Stanleyville. Toți erau convinși că sunt imuni la gloanțe. Dacă-i atingeau, acestea se transformau în picături de apă, iar ei în *simbas*, cum li se spune leilor în swahili. Puștiul era la fel de jerpelit ca hoarda Nothombilor din amintirea mea de la șase ani. O ceată de alți zdrențăroși a apărut pe neașteptate, a luat o pușcă și a început o partidă de handbal cu kalașnikovul pe post de minge. Fericit că scăpasem de mucosul acela, mă uitam la joaca lor și mă gândeam la hoarda mea din copilărie care se lupta din greu cu foamea, la acea pruncie sălbatică ce mă întărise și care, îmi ziceam în sinea mea, îmi dăduse puterea de a fi acolo, în picioare, viu.

Patru luni de tergiversări. Consideram o mare reușită că-mi salvam viața fie și doar pentru o oră. Niciodată nu mai primisem o lecție filosofică atât de radicală. Învățăm cu toții despre faimosul *Carpe diem*. Degeaba suntem de acord cu dictonul; nu-l aplicăm niciodată.

La Stanleyville, mi-a fost dat să-l trăiesc pe de-a-ntregul. Să dorm pe jos, sub cerul liber, să jubilez că respir, să simt mirosul înțepător al găinațului, să privesc realitatea, să ascult aerul.

La ce bun alte dorințe?

Când dormeam, mă ajungea din urmă trecutul. Îmi apăreau în vis Danièle, André, mama, Pont d'Oye. Odată trezit, practicam refularea activă, născocind tot felul de șiretlicuri pentru a nu mă otrăvi cu speranțe inutile. Într-o noapte, am visat *Corabia beată* și m-am trezit rostind versurile: „De vreau din Europa o apă, e-o băltoacă / Neagră și rece…" Am amuțit de parcă aș fi pronunțat un cuvânt interzis.

La un moment dat, președintele Gbenye mi-a cerut părerea despre Patrice Lumumba. Era cea mai periculoasă întrebare pe care mi-o putea pune fiindcă el îl trădase și ca gândire, și ca fapte.

Dacă aș fi putut răspunde deschis, aș fi mărturisit profunda simpatie pe care mi-o inspira acel personaj, pe care, la urma urmelor, nu-l întâlnisem niciodată, și mânia pe care mi-o stârnise asasinarea lui.

Gbenye fusese un apropiat al lui Lumumba. În timpul discuțiilor, când rebelii evocau figura lui Lumumba, o făceau cu atâta ambiguitate, încât îmi dădeam seama cât de teamă le era să nu-l supere pe Gbenye. Lumumba părea, pentru ei, martirul acela deranjant care nu poate fi ignorat. Atunci când abatele lui Bernanos îl dojenește pe tânărul preot, îi spune: „Să ne apere Dumnezeu de sfinți".[7]

Am răspuns cu prudență:

— E un personaj interesant. N-am avut onoarea să-l cunosc. Dumneavoastră, care i-ați stat alături o vreme, ce credeți despre el, domnule președinte?

Gbenye a avut o replică ironică și echivocă, demnă de cea mai iezuită argumentare cazuistică. Îl adora oare sau îl ura pe Lumumba? Exprimarea lui autoriza ambele ipoteze.

Asasinat în 1961, în floarea vârstei, Lumumba era întruchiparea eroului. Frumusețea lui te ducea cu gândul la Che Guevara. Gbenye nu era așa de tânăr, rotund la față, cu un pic de burtică și o barbă stufoasă, aducea mai mult cu Fidel Castro. Fără nicio îndoială, simțea pentru Lumumba acea invidie tainică pe care liderul cubanez n-a recunoscut niciodată că ar fi simțit-o față de Che.

În afara orașului, fusese construit de curând monumentul lui Patrice Lumumba, un fel de flacără modernă și pompoasă. Acolo aveau loc execuțiile africanilor, de parcă în fața monumentului ar fi meritat să fii măcelărit. Ambivalența sentimentelor rebelilor în privința lui Lumumba se traducea perfect în acea topologie: numele lui era asociat cu plutonul de execuție.

— Belgia ce crede despre Lumumba? m-a întrebat Gbenye.

— E complicat. Dar timpul o să limpezească lucrurile. Veți vedea că într-o bună zi, la Bruxelles, va exista o piață Patrice Lumumba.
— Va exista și o piață Christophe Gbenye?
— Cine știe? am zis eu, fără a îndrăzni să-i spun că a ține ostatici sute de belgieni și a fi ucis deja vreo treizeci dintre ei poate că nu era cea mai bună metodă pentru a atinge acel obiectiv.
— Cine l-a omorât pe Patrice Lumumba? m-a întrebat el tamnisam.

Voia doar să mă pună în încurcătură. Circulaseră mii de acuzații, niciuna neputând fi verificată. Erau necesari, fără doar și poate, niște ani buni de anchetă pentru a se cunoaște vinovații. În mod evident, Gbenye aștepta de la mine o declarație clară. Prin urmare, i-am zis:
— E ca în *Crima din Orient Express*. Asasinul e fiecare dintre personaje.
— Deșteaptă treabă! Acum însă, n-am să mai pot citi cartea fiindcă mi-ați dat cheia misterului.

Nu puteam să i-o întorc zicându-i că, în situația noastră, știam cine sunt vinovații și cine sunt victimele. Informația care lipsea era ora crimei, plus amploarea ei: câți morți aveau să fie până la urmă?

Cu cât trecea timpul, cu atât simțeam că se apropie momentul deznodământului. În fiecare dimineață, mă trezeam imaginându-mi că armata belgiană urma să intervină chiar în acea zi.

Amenințarea iminentă despre care nu vorbea nimeni îi făcea pe toți foarte nervoși. Și rebelii, și ostaticii știau că avea să urmeze o baie de sânge. Ne uitam unii la alții și nu era necesar să vorbim pentru a exprima întrebarea care ne chinuia pe toți: cine o să moară?

Am auzit niște ostatici discutând în modul cel mai simplu cu putință:

— Dacă pățesc ceva, ai tu grijă de copiii mei. Dacă ți se întâmplă ție nenorocirea, o să am eu grijă de ai tăi.

— Bine.

Știam că și temnicerii noștri își riscau viața. Încercam în schimb să nu ne gândim la asta. Oricât de ciudat ar putea părea, nu le doream moartea.

Uneori, aveam niște închipuiri de-a dreptul de nedescris: Gbenye venea și ne anunța că s-a isprăvit cu toată mascarada aceea. Eram liberi, niciodată nu încetasem să fim. Fuseserăm supuși unui joc metafizic pentru a fi testați. Din păcate însă, amintirea ostaticilor măcelăriți sub ochii mei îmi hăcuia ca un pumnal reveria.

Mai trebuia apoi să lupt și cu un infernal sentiment de vinovăție: simplul fapt de a nu fi mort mă umplea de rușine. Rolul meu de negociator nu era lipsit de o anume ambiguitate. Trebuia atunci să-mi vorbesc mie însumi cu asprime: alesesem diplomația. Ce făceam nu era nici bine, nici rău, asta mi-era meseria. Fără mine, ar fi fost cu siguranță mult mai mulți oameni uciși.

Reducerea la tăcere a acelui demon s-a dovedit extrem de dificilă. Mi-a servit de mare ajutor un supraeu special care, pe tonul bunicului matern, generalul, îmi spunea: „Nu sunt demne de tine asemenea stări sufletești“.

Discuțiile începeau acum mai întotdeauna cu:

— Domnule consul, aveți vreo veste despre intervenția armatei belgiene?

— Nu am nicio informație în privința asta.

— Ați luat legătura cu ministerul dumneavoastră?

Nu trebuia să cad în capcană. Mi se întâmplase o dată să fac prostia de a răspunde: „M-ați mai întrebat de o mie de ori, știți foarte bine că…“ Pentru asta aș fi meritat o chelfăneală în toată regula. Încetul cu încetul, am înțeles că procedura lor, în timpul

interogatoriului, ținea de o retorică foarte precisă și, prin urmare, de o perspectivă aparte asupra lumii.

Timpul, aici, nu asculta de logica obișnuită. Vorbele de ieri se refereau doar la ziua de ieri. Unul dintre tovarășii mei de prizonierat reușise să mestereasc㠄 într-o noapte un transmițător radio. Asta era obsesia rebelilor. Ne controlau periodic de sus până jos, în căutarea unui emițător imaginar. Într-o cameră a hotelului, au surprins o bătrână în timp ce regla aerul condiționat. Am intervenit exact în momentul în care se pregăteau s-o împuște, socotind-o o vrăjitoare care fabrica radiouri clandestine.

— N-am mai luat legătura cu ministerul de patru luni încoace.

— Când o să comunicați cu Belgia?

— Nu știu.

— Ce le veți spune șefilor dumneavoastră, când o să luați legătura cu ei?

Întrebarea conținea atât de multe capcane, încât trebuia pur și simplu ocolită. Am devenit expert în arta eludării.

Răspunsurile mele evazive au ajuns până la urmă să-i enerveze. Am fost băgat la carceră pentru nouă zile. Am considerat-o cea mai aspră pedeapsă. Singurătatea a redeșteptat mereu în mine tristețea din copilărie. Prefer categoric chinurile conviețuirii în condiții de mizerie.

În celula mea se găsea o saltea. Am crezut inițial că e o favoare acordată mie, deși aidoma celorlalți dormeam pe jos de atâtea săptămâni. Iluziile mi s-au spulberat rapid: salteaua aceea putea într-un hal de nedescris. Hotărât să dedic perioada de detenție unei cure de somn, m-am întins așadar pe podea. Șobolanii s-au grăbit să mă facă să mă răzgândesc. Atunci am înțeles miasma atroce a saltelei: fusese stropită cu o substanță antidăunători atât de puternică, încât m-am întrebat dacă nu mă număram și eu printre vietățile ce trebuiau eradicate.

Până la urmă, m-am culcat pe salteaua cu pricina și m-am concentrat asupra efortului supraomenesc de a-i ignora putoarea și a-i prețui moliciunea. După două zile, nici nu mai simțeam duhoarea. Munca de negociator mă ținuse atât de ocupat, încât sufeream de o acută lipsă de somn. Am dormit întruna, trezindu-mă doar pentru hrana pe care mă grăbeam s-o înfulec ca să n-apuce și șobolanii să se-nfrupte din ea.

Odată eliberat, m-am întors alături de rebeli aproape la fel de bucuros ca lângă ostatici. Ce fericire să vezi niște oameni, să poți vorbi cu ei! N-aș îndrăzni să-l contrazic pe Sartre și al său verdict „Infernul sunt ceilalți", pur și simplu cred că infernul îmi plăcea.

N-aveam să scap însă atât de ușor. La următoarele discuții, rebelii m-au luat la întrebări:

— În cele nouă zile de carceră, ați avut timp să vă gândiți. Care e poziția guvernului dumneavoastră față de republica noastră populară?

— N-am avut cum să mă informez în celulă.

— Sunteți sau nu consul al Belgiei?

Tratativele nu mergeau bine deloc. Conținutul declarațiilor mele îi irita la culme pe interlocutori. În cele din urmă, cel care dirija discuțiile a dat fatidicul ordin:

— Să fie dus la monument!

Știam ce însemna asta. Era o onoare: urma să beneficiez de un pluton de execuție în fața monumentului lui Lumumba, asemenea rebelilor care meritau să fie împușcați.

Pot să vorbesc din nou la prezent. De câtă vreme stau oare în fața acestor doisprezece oameni? Uimirea mea este atât de mare, încât pierd până și noțiunea timpului. O pierd în mod activ, investind din timpul meu. Cu cât o pierd mai abitir, cu atât mai prins sunt de vertijul iminenței. Nu există o senzație mai puternică. O să mor dintr-o fracțiune de secundă în alta, sunt pe

cât de terifiat, pe atât de nerăbdător. Moartea este Ahile, eu sunt broasca-țestoasă: îmi aștept sorocul de o veșnicie. Mă va ajunge oare din urmă?

Până mai adineaori, îmi părea rău să mor deplin sănătos. Acum, îmi pare bine că mor așa. Voi putea trăi moartea din plin, îmbrățișând-o cu propria-mi tinerețe. Am atins în sfârșit starea mult visată: acceptarea. Mai mult chiar: iubirea destinului. Îmi place ce mi se întâmplă. Îmi place până la absolutul propriei mele ignoranțe. Nu-i ăsta cel mai bun mod de a păși în moarte?

Aud huruitul unui motor și scrâșnet de cauciucuri.

— Opriți!

E glasul lui Gbenye.

— Nu-l omorâți pe omul ăsta, spune el autoritar.

Înțeleg că e vorba despre mine. Preț de o clipă, îmi pare chiar rău: eram pregătit, nu știu dacă altă dată voi mai fi la fel de pregătit.

În secunda imediat următoare, mă cuprinde o bucurie fără seamăn. E atât de intensă, încât uit să-mi mai fie și rușine. Sunt viu și așa o să rămân. Cât timp? Două minute, două ore, cincizeci de ani? Jur că răspunsul nu are nicio importanță. Așa trebuie trăit. Sper să rămân pentru totdeauna conștient de lucrul ăsta.

Gbenye se apropie de mine plin de entuziasm.

— Ce mai faceți, domnule consul?

— Foarte bine, domnule președinte.

— Cum vi s-a părut mica noastră glumă?

— Aveți un simț al umorului ceva de speriat.

Gbenye caută în minte orice m-ar putea răni și mai tare. În cele din urmă, găsește:

— Aveți copii, domnule consul?

— Da, domnule președinte.

— Câți? Cum îi cheamă?

— Un băiat de doi ani, André, și o fetiță, Juliette.

— Vreți să aveți și un al treilea copil?

— Asta depinde de dumneavoastră, domnule președinte.

Mâncare congoleză care conține nucă de palmier, carne și condimente. (*N.t.*)

Mâncare specifică Africii Centrale și de Est, pe bază de frunze de manioc. (*N.t.*)

Stefan Zweig, *Suflete zbuciumate*, traducere de Horia Matei, Rao, București, 2006. (*N.red.*)

Replică din romanul lui Georges Bernanos, *Jurnalul unui preot de țară*, traducere de Streja Aristide, All, București, 1999. (*N.t.*)

Epilog

Pe 24 noiembrie 1964, dimineața devreme, parașutiștii belgieni au aterizat la Stanleyville. Ostaticii așteptau acel moment în aceeași măsură în care se și temeau de clipa cu pricina. Rebelii i-au scos din hotel și i-au strâns la un loc. La un semn, au început să tragă asupra lor.

Fiecare a făcut ce-a putut. Ostaticii mai norocoși au luat-o la fugă care-ncotro. În ciuda acelui măcel, Pierre Nothomb n-a leșinat: furia supraviețuirii nu trebuie subestimată. Asemenea celor nouă din zece ostatici, s-a numărat printre cei scăpați cu viață.

Nota autoarei

Tatăl meu, Patrick Nothomb, a publicat o carte în 1993 la Editura Racine (republicată în 2007 la Editura Masoin, Bruxelles), intitulată *În Stanleyville*.